

Vladimir Leostik

Deček brez imena

Vladimir Leostik Deček brez imena

VLADIMIR LEVSTIK

DEČEK
BREŽ IMENA

IN DRUGE ZGODBE
ZA MLADE ČITATELJE

1924

ZALOŽILA TISKOVNA ZADRUGA V LJUBLJANI

9388

1294 N
29. 12. 1948.

DEČEK BREZ IMENA.

Zgodba iz let velike vojne.

Passwörter
mit

I.

Božična noč... Vsa tiha dolinica dremlje v debelem snegu. Zvezde na temnem svodu neba se iskrijo baš toliko, da razločiš cesto, ki se vije ob vodi v vas. Popoldne je metlo; tudi po gazi leži za ped snega in sleherni korak je muka. Blagor mu, kdor sedi doma za toplo pečjo in ga ne grize srditi mraz in mu noge ne klecajo od naporne hoje. A do polnočnic je še časa in na cesti ni videti žive duše...

Pač! Temna postava se bliža vasi. Mlada žena je. Njen mestni plašč in krilo sta polna snega. Dolgo pot ima za seboj: s postaje do vasi je ob najlepšem vremenu poldrugo uro hoda. Njen korak je truden, kakor bi napenjala poslednje moči. Lovi se, v prsih ji hrope, okrog čela se stiska kakor obroč, srce ji davi neznosna tesnoba. Oh, da je sama, že davno bi se zgrudila v mehki sneg, da se oddahne in zadremlje... čeprav ne bi vstala nikoli več! A mlada žena stopa, stopa, bolj mrtva ko živa, in stiska k sebi detece, sinka zlatolaščka, zavitega v toplo volneno ruto.

Lučke v vasi jima obetajo zavetje v teh žalostnih vojnih časih. Njen mož, dečkov oče, zmrzuje Bog ve kje na daljnem bojišču, ali pa ga ni več med živimi. Samevala sta doma, dokler ni pregnala vesoljna burja tudi njiju izza tihega ognjišča, da morata iskati strehe pri drugih ljudeh. O, da bi prinesla malčka vsaj do prve hiše v vasici...

A ni ji usojeno. Neizmerna bolečina ji mahoma prekolje srce. Noge ji klecnejo kakor izpodkošene, pred očmi se ji stemni, žaloben vzkrik se iztrga iz njenih prsi. «Usmiljeni Bog!» zaječi mlada žena, «prizanesi vsaj nedolžnemu otroku!» In pade v sneg pokraj ceste. Nič več ne diha, nič več je ne zebe. Mrtva je.

Ubogo detece, ki je spalo v materinem naročju, zaplaka na ves glas. Predano je mrazu in poginu. Ali ga ne vidiš, nebo? Ne pošlješ rešitelja?

Pač, pošlje ga... Dve postavi gazita iz teme. Vojnika sta, Madžara; cela stotnija jih je nastanjena v vasi in čaka, da jo pošljo na Sočo. Vračata se od nekod... Dospela sta do žene, ugledala jo in začula otrokov jok. Eden zakolne s hripavim glasom in se pripogne. «Ho, Janoš, mrtva je! Otrok še živi... Ali veka, da bi ga zlodej!»

Tovariš pristopi; tudi on se skloni. Pobratil hoče sirotka in ga odnesti na gorko, da ne zmrzne v tej beli božični noči...

A ne! Vojnik je ugledal le torbico, ki jo stiska mrtva žena v levici. «To, to, Ištvan! Poglejva, kaj

je v nji...» V torbici je listnica, v listnici nekaj denarja — oh, ne mnogo! — in nekaj papirjev. Madžara se dregneta s komolcema. Surov smeh; torbica izgine v globokem žepu vojniškega plašča. In gresta dalje. Za ugrabljeni denar si privoščita jutri dobro večerjo in steklenico žganja. Kaj je njima do nebogljenege sirotka!

In mraz pritiska čedalje huje. Ruta, v katero je bil deček zavit, se je razmotala, materine prsi so se ohladile. Sirotka grize v ličece, v nosek, v očesci. Njegovo ječanje pojema v temi...

Kraguljčki! Sani drčijo po snegu; vranec prha in koplje, da se praši na desno in levo. Oča Zalar, vaški župan, se vrača iz trga. Opravkov je bilo toliko, da se je pošteno izmučil; nato je sedel s prijatelji pri steklenici vina. Kmalu bo doma. Lepa hiša na koncu vasi je njegova; svetla okna mu že mežikajo naproti.

Oča Zalar je krepak starec, zdrav in svež, da ga je veselje pogledati. A srečen ni. Prva žena mu je umrla, ko sta bila France in Ivan še majhna. Otroka sta dobila mačeho. Bila je bogata, a tudi zlobna, prepirljiva in krivična. Dečkov ni mogla videti; na vse kriplje je delala, da bi pregnala Franceta in Ivana od hiše. France, ki je bil namenjen za gospodarja, in Ivan, ki je študiral, sta doraščala; mačeha ju je preganjala zmerom bolj in fanta sta jo slušala čedalje manj. Ivan je postal profesor. Pred tremi leti se je pripeljal iz Gorice

domov in je povedal, da se misli oženiti. Njegova nevesta je bilo pošteno, a siromašno dekle; zato je prosil očeta, naj mu pomore z denarjem. To vam je vzrojila pisana mati! Tudi Ivan ni molčal in Zalar, ki je hude jeze, se je postavil za ženo. Ivan je vzel klobuk in je šel. Od tistih dob ni več prestopil domačega praga. Očetu je pisal za god in za novo leto kakor dotlej, a pokazal se ni nobenkrate. Seveda, živel je v Gorici; kdo bi se odpravljaj na dolgo pot, ako ve, da ga ne čaka prijazen sprejem!

In lepega dne so napovedali vojno na vse štiri strani sveta. Oba sta morala iti. Ivan se ni utegnil zglasiti doma, poslovil se je v pismu. Zalar hrani tisti papir in pomni Ivanove besede, ko prosi nazadnje, naj oče pomaga njegovi ženi in sinku, ako bi jima pretila stiska ali nevarnost; še v pismu se pozna, kako ljubi tega sinka, ki se je rodil jedva teden dni pred njegovim odhodom.

France še piše z bojišča, Ivan pa se je oglasil dvakrat in je nato utihnil, izgubil se brez sledu. Sam Bog zna, je li ujet ali mrtev? Težke skrbi morijo Zalarjevo srce. Res bridko mu je živeti. Čisto sam je zdaj: huda žena mu je umrla o Šmarnu. Župan je Boga zahvalil, da je vzel to kazen od njega. Kako lepo bi se imeli poslej, ako bi se vrnila sinova! Toda vojne ni konca in je ni... Župan kašlja v zavihani kožuh, oči ga skele in tako mu je, da bi najrajši jokal. Vsaj snaha,

Ivanova žena, bi prišla s svojim malim. Kje neki živi? Gorica se ruši pod jekleno točo, prebivalci so se izselili. Nu, sile ji gotovo ni, drugače bi vendar potrkala na vrata osamljenega starca, ki bi ji odprl svoj dom na stežaj...

A kaj je to? Vranec se je mahoma zdrznil in odskočil. Oča Zalar dvigne glavo. Nekaj temnega leži ob cesti. Otroški glasek plaka bolešno in zamirajoče v belo noč...

Župan plane s sani in se prime za kučmo: «Bog nebeški!» Vse mu je jasno. Toda prepozno je. Neznankine oči so steklene, roka mrzla, obraz bledejši od snega. Le dete še živi: sirotek ždi poleg mrtve mamice, napol zavit v njeno ruto, in leze vase od mraza in veka s poslednjimi močmi. Zalarjevo srce se skrči od sočutja. Brez pomišljanja vzame otroka, zavije ga, stisne ga pod kožuh in skoči z njim na sani. Bič tlesne vrancu po stegnih in kakor vihra zdrevijo sani proti domu.

«Hoj, Urška!» vpije župan na dvorišču. «Kje si, staruha?» Sključena dekla prileze s svetiljko v roki na prag. «Ná, vzemi otroka in stori z njim, kar veš in znaš; njegova mati leži mrtva na cesti...»

In že je na saneh in burjá nazaj. Urška toliko da ni izpustila sirotka. «Ježeš, Ježeš, Ježeš!» mrmra dobra starka v brezmejni osuplosti, majaje s sivo glavo. Nato se osvesti, zdrsa v izbo in jame streči

ubožčku, kakor je stregla Francetu in Ivanu, ko sta bila majhna.

Oča Zalar se je vrnil k mrtvi nesrečnici. Treba jo je spraviti na spodoben kraj: človek ni žival, da bi ležal na cesti... Jadrno jo naloži na sani; pri tem opazi torbico v njeni roki. «To shranim,» reče sam pri sebi. «Morda je v nji kak papir, po katerem bi se izvedelo, čigav je črvič in kdo je dolžan skrbeti zanj.» Toda torbica je odprta... prazna je... vidi se, da je segla vanjo zločinska roka!

«Proklet bodi, kdor je storil to!» zavpije župan in strese roko proti nebu, kakor bi ga klical za pričo zločina. «Živ človek je šel mimo in se ni usmilil nedolžne stvarce! Okral jo je, usmilil se ni!» Tresoč se od gneva odpelje truplo v mrtvašnico.

Ko stopi v domačo izbo, jo najde polno sosedov. Zvedeli so novico in zdaj ga čakajo, da bi jim povedal kaj več. Toda Zalar se jih otrese. Čudno razburjen je. Kakor v sanjah krevsa pod streho in privleče staro zibelko Zalarjeve hiše. «Otrok brez imena!» mrmra sam pri sebi. «Brez imena — a ne brez očeta! Vsega imam dovolj, hvala Bogu; ostaja mi več nego treba, da redim in oblačim siroto, ki je prišla k meni na sam sveti večer...»

Lep deček je mali. Kodrasti zlati lasje mu tako ljubko obkrožajo ličece. In tako majhen je še: leto in pol, ne več. Kdo se ga ne bi usmilil?

Polnočnice so zamujene; toda nihče iz njih, ki so zbrani v cerkvi, ni pozdravil Novorojenega lepše od očeta Zalarja. Župan je zadovoljen sam s seboj. In ko se spravlja v posteljo in posluša v čumnati zraven sebe nihanje zibeli, ki jo poganja dobra Urška, mu pride na um, da jame polglasno brundati, kakor je slišal svojo prvo ženo, Ivanovo in Francetovo mater: «Aja tutaja... aja tutaja!» A v tem ga postane sram. «Ali sem neumen!» pravi ter mahne z roko in zaspi.

II.

Ko si je oče drugo jutro pomel oči in v svojem spominu obnovil sinočnji dogodek, mu je bliskoma udarila v možgane misel: «Ivanova žena in njegov otrok sta morala bežati iz Gorice... Kaj če sta se hotela zateči v njegov domači kraj? Če se je ubožica napravila k meni... če je bila *ona* in je sirotek *njen*... moj vnuk, sin mojega Ivana?»

Nespametna misel! Snaha bi vendar pisala, da pride. Kdo ve, kdo je bila neznanka in kam je bila namenjena! Koliko vasi še stoji ob tej cesti in koliko v stran od nje! Morda je žena zašla. Manjka se zdaj siromakov, ki blodijo daleč od doma in nimajo žive duše, da bi jim kazala pot...

Pri pokojnici niso našli niti koščka papirja, nikake listine, nikake črke. Samo preprost srebrn medaljonček so dobili na njenih prsih. V medaljončku je bil kodrc prav takih zlatih otroških las,

kakor jih je imel najdenček, in pod njim je bilo vrezano otrokovo ime: «Slavko». A majhnih dečkov z imenom Slavko je mnogo na svetu!

Župan je javil dogodek oblastem, naročil Slavkovi materi pokop in zadušnico ter ukrenil vse, kar je mogel, da bi izsledil njene ljudi. Tudi zaradi Ivanove žene je pisal na več strani; še v časopisih je razglasil, da jo išče. Vse zaman! Ne o sorodnikih neznanke ne o snahi in njenem sinku ni bilo duha ne sluha. Zmešnjava in nered sta vladala povsod, ljudje niso vedeli drug za drugega; kadar umirajo milijoni, se malo pozna, ako izgine mlada žena z majcenim otročičkom. Tudi župan se je naveličal iskanja in si je izbil vse čudne muhe iz glave.

Tako je ostal Slavko očetu Zalarju. Županu se je deček že prve dni tako omilil, da bi ga dal le s težkim srcem od sebe. In tudi Slavko je kmalu poznal novega «ata» in nehal klicati «mamo», ki mu je spavala na vaškem pokopališču. Čvrsto se je razvijal v zalega, veselega dečka, ki je polnil nedavno še pusto hišo z zvonkim smehom in vriskanjem in neutrudno capljaj za staro Urško, s katero sta bila velika prijatelja. Še rajši pa je imel očeta Zalarja. «Ata» mu je prinašal igračk, delil z njim dobre prigrizke, dražil ga, ujčkal ga na kolenih in mu prepeval s svojim debelim županskim glasom:

«I-ha, i-ha, gospod se peljá,
i-ha, i-ha, gospa za njim koracá;
krompir smo prodali, repo smo sneli,
kaj bo, kaj bo, nič v loncu ne bo!»

«Ata — moj!» je bilo prvo, kar je povedal Slavko, ko se mu je razvezal jeziček. Ne, nič več se ni zdelo življenje prazno in žalostno, odkar je imel Zalar rejenčka!

«Sam Bog mi ga je poslal v tolažbo in kratek čas,» je večkrat pomislil na tihem. «In taka pri-srčna stvarca naj bi poginila v snegu? Ljubo dete!» Na glas seveda ni obkladal dečka s tako prijaznimi besedami, ampak je godel: «Ali se mi spraviš s stola, otročaj? — Spet se je pobil, neroda! — Miruj že, raca na vodi!» — in tako dalje, zakaj kmetiški očanci skrivajo ljubezen in je ne nosijo na pokaz kakor gospoda. A Slavko je dobro čutil, kaj hoče oča povedati: stekel je k njemu in mu planil na kolena, nikar pa da bi se ustrašil!

Vsi znanci in sosedje so hvalili očeta Zalarja zaradi usmiljenja, ki ga je izkazal ubogemu naj-denčku, le eden je majal z glavo. Bil je šepasti Mihač, siromašen vaščan in nečak očeta župana. «Pa bi premislili, oča,» je hodil okrog Zalarja, «preudarili bi, preden si naprtite otroka. V slabih časih je vsak želodec pri hiši odveč; tega ne ve nihče bolj od naju s Katro, ki morava rediti kar sedem kričacev. In lahko se zgodi, da vam bo

delal še bridke ure in vam bo žal, da ste si ga nakopali...» Tako sta prigovarjala Mihač in Mihačka prve mesece dan za dnem in hodila zdaj okrog očeta Zalarja, zdaj okoli Slavka, na katerem sta opazala vse polno slabih lastnosti.

A župan se ni dal premotiti. «Zajesti Zalarjevih ni lahko,» je odgovoril, «vesele in bridke ure pa niso v naših rokah. Ko je Bog ustvaril človeka in mu pripravil, kar potrebuje, se tudi ni pomišljal, čeprav je vedel naprej, da mu ne bomo delali dosti veselja.»

Poštenjak se ni spomnil, da mu je Mihač najbližji sorodnik in izpodriva Slavka zato, ker ga je strah, da ne bi starec preveč vzljubil dečka in mu ne bi ostavil svojega imetja. Lakomni Mihač in enako pogoltna Mihačka sta namreč že ves čas prosila Boga, da bi Zalarjeva sinova obležala na bojnih poljanah, oče pa bi od žalosti umrl in zapisal nečaku hišo, posestvo in vse, kar je...

Mali Slavko je bil teman oblak na nebu njune bodočnosti; vse strune sta ubirala, da bi ga spravila s poti. Ko pa sta videla, da bi se z izpodrivanjem ljubkega dečka zamerila stricu, sta se zatekla k hinavstvu in jela hvaliti Slavka kakor vsi drugi ljudje. A ni se zdelo, da bi šla Mihačeva pšenica v klasje. Zakaj lepega jesenskega dne, ko je tekal Slavko že v prvih hlačicah okrog hiše, se je iznenada pojavil na vasi Zalarjev France, mršav

in zagorel, a vendar tako živ in zdrav, da je Mihaču kar srce zamrlo, ko ga je pogledal.

Slavko in France sta sklenila veliko prijateljstvo in oče Zalar je prebil nekaj prav srečnih dni. O Ivanu tudi France ni vedel ničesar; oče in sin, oba sta žalostno umolknila, kadar je kdo izrekel njegovo ime. Ko se je moral France vrniti k polku, so se turobne misli iznova zgrnile nad županom. Strahoma je čakal, kdaj mu vendar že dospe kaka vest o drugorojencu.

Ta vest je prišla. Oče Zalar je dobil sporočilo, da so se našli vojniki iz Ivanove stotnije, ki so ga videli pasti v srditem boju z Rusi. Županovo upanje, da živi Ivan vsaj v ujetništvu, je ugasnilo. Slavko je mnogokrat videl, kako se ata obrača v kot in si čudno briše obraz s svojo veliko žepno ruto. Stari mož se je ves zresnil; niti s Slavkom ni bil več tako prijazen. Tem bolj pa sta milovala dečka Mihač in njegova žena, ki sta čedalje marljiveje prihajala v vas; tudi vsi Mihačevi otroci so ga morali imeti radi. Ves ganjen je gledal oča Zalar te dobre ljudi, ki so izkazovali njemu in njegovemu rejenčku toliko sočutja.

Tako se je začelo zadnje leto vojne. Župan je nestrpno čakal, da bi sklenili mir. France bi se vrnil in bi prevzel gospodarstvo, zakaj oča Zalar je bil truden od dela in skrbi in si je želel samo še počitka. Bližala se je Velika noč. Župan se je vozil vsakih nekaj dni v Ljubljano ali v trg po

novice. Tudi na veliko sredo se je odpravljaj z doma. Vranec je hrzal naprežen pred hišo in oča Zalar je baš prijel za klobuk, ko je vstopil pismo-
noša in mu pomolil pismo. Gospodar se je zdrznil kakor od čudne slutnje in je s tresočo roko pre-
trgal ovoj. Nekaj strašnega je viselo v zraku.

In že se je zgodilo. «Jezus!» je kriknil župan s presunljivim glasom, ko je pogledal v pisanje. «France je ubit!» In krepki mož je omahnil, kakor da je tudi njega zadela krogla, in je telebnil vznak po tleh. Urška je zavreščala, Slavko je zaplakal; preden so vedeli kako in kaj, je bila izba polna ljudi...

To so bili žalostni, mrki prazniki, čedalje bolj temni, čedalje žalostnejši. Nihče v vsej hiši ni smel govoriti na glas. Hodili so po prstih. Slavko je moral mirno sedeti za pečjo in je smel le malo-
kdaj v sobico, kjer je ležal oča Zalar v postelji in končaval račune svojega življenja. Zdravnik je prihajal dan za dnem in ljudje so šepetali, da je zadela očeta kap. Slavko je zaman ugibal, kakšna pošast bi utegnila biti ta «kap», ki je niti videl ni in je vendar tako silno ranila njegovega ata, da je venomer ležal in ni mogel več vstati...

Proti koncu je županu toliko odleglo, da so mogli poklicati može, katerim je povedal svojo oporoko. Ko so možje odšli, ni bilo pri bolniku nikogar razen Mihača in Mihačke, ki se te dni sploh nista ganila iz hiše, in dečka, ki je stal ob

znožju postelje in plašno strmel v starca s svojimi otroškimi očmi. Župan je govoril s silnim napozrom; jezik se mu je valjal po ustih, kakor da ni njegov.

«Jernej,» je rekel Mihaču, stiskaje ga za roko, «napravili smo tako ... da boš ti gospodar ... dokler se ne oglasi Ivanova žena ali njegov otrok ... Tedaj si razdelite, kakor sem povedal možem ... Ako pa vdove in otroka ni več med živimi ... bodi vse tvoje, tvojih otrok ... in Slavkovo ... Prizezi mi ... da hočeš skrbeti zanj ... kakor za svojega lastnega sina ...» — «Prižežem!» je resnobno vzkliknil Mihač in jadrno vzdignil tri prste. A v žepu je stisnil figol!

Kmalu nato je zapel v veži cerkovníkov zvonček. Vstopil je gospod župnik v beli srajci in s sveto Popotnico pred seboj. Nekaj časa je ostal pri županu sam in vsi so se morali umakniti v izbo. Mihačka je tekla domov po svoje otroke; ko je cerkovník odprl vrata sobice, jih je porinila naprej in jim polglasno zabičila, naj jočejo, kar le morejo, drugače bodo vsi tepeni. Slavko, Urška, še dve dekli, pastir, Mihačevi in sosedje, vse se je zgrnilo okrog postelje očeta Zalarja. Slavko je tiho ihtel, dasi je le napol razumel, kaj se godi. Mihačevi otroci so tulili, da se je slišalo po vsej vasi. Oča Zalar pa ni pogledal nikogar in se ni zmenil niti za jok Mihačeve otročadi. Belo je gledal v strop in grgal. Nato je utihnil in tudi Mihačevi so

se utolažili; tem glasneje pa je zajokala Urška. Gospodar, ki mu je služila toliko let, je bil mrtev...

Dva dni je ležal Slavkov dobri ata na odru sredi izbe. Nikogar ni več videl, nikogar ni več slišal; njegov rdečkasti nos je bil bel kakor sveče ob njegovem zglavju in je nepremično meril v strop. Tretji dan so prišli možje in so ga odnesli. Mihačka je spet zagrozila otrokom, da morajo plakati. Slavku ni ukazal nihče, pa ga tudi ni bilo treba siliti, zakaj Mihačeva Barbka mu je natanko razložila, da bo ležal ata globoko v mrzli jami in se ne vrne nikoli, nikoli več...

III.

Mihačevi so se preselili na Zalarjevo in v hiši rajnkega župana so se začeli novi časi. To vam je bilo vrišča, ruvanja in cepetanja otroških nog! Jernejčku, Mihačevemu prvorojencu, je bilo deset let; sledili so mu Matijček, Barbka, Metka, Tinče, Špelica in majceno udrenče Mančè. Različni po velikosti kakor piščalke pri orglah, so bili vendar vsi enaki: nobenega ni bilo prida. Ubogi Slavko je bil med njimi pravi mučenik. Ta ga je bunkal, oni brcal, tretji rinil s klopi, četrti odganjal od igre, peti zmerjal, šesti tožil zaradi izmišljenih krivic. Oče in mati sta vedno potegnili s svojimi ljubljenci in šiba je pela po ubogem dečku, da je Urška vsak dan jokala nad njim. Vsem je bil na poti.

«Kako pogolten je!» se je obregovala gospodinja. «Vseh sedem naših bo zažrl.» — «In kako potuhnjen,» je pritezal gospodar. «Že zdaj se mu pozna, da bo malopridnež.»

In vendar je bil Slavko tako dober in priden otrok. Slušal je na prvo besedo, razumel željo, še preden si jo izrekel, in delil z Mihačevimi paglavci sleherni košček jabolka in vsak reženj belega kruha, ki so mu ga dale usmiljene sosede. Nihče razen Urške ga ni miloval, nihče jemal na kolena, in vendar je bil hvaležen, še za trdo ležišče na peči, še za bore skledico kaše. Brezsrdni podivjanci so mu razrušili vero, da je bil Zalar njegov pravi oče. Bolj ko je rasel, bolj je čutil, da ga nihče ne mara. Ni ga bilo dne, da ne bi plakal za dobrim starim očetom, ki je ležal pod črno zemljo!

Vojna se je zdavnaj končala. Fantje in možje so se vrnili domov in vaško življenje je počasi dobivalo nekdanji mirni obraz. Kupčija je cvela. Vlak za vlakom je odvažal smreke iz naših lesov na vse kraje sveta, koder so ljudje obnavljali porušene domove. Zalarjeve šume so bile velike in polne smrek. Novi gospodar je prodajal mnogo lesa in spravljal zanj lepe denarce. Pomnil je besede očeta Zalarja: «vse bodi tvoje, tvojih otrok in Slavkovo... ako se ne najdetta Ivanova žena in njegov sin...» Mihač ni mislil na to, da bi ju iskal. Trdno je upal, da sta izginila v valovju vojne burje ali umrla za nalezljivo boleznijo v

kakem begunskem taborišču. Drugače bi se vendar oglasila! Toda up ni gotovost; kaj bo, ako stopita lepega dne v to hišo, ki je njiju dedna last? Zato se mu je mudilo izžeti iz bogatega imetja čim največ dobička in ga spraviti na varno. Njegova hranilna knjižica se je polnila s številkami. Popravil je svojo lastno kolibo in se odločil, da prezida tudi hlev. To je bilo tisto jesen, ko je začel Slavko hoditi v šolo...

Ljudje so čudni. Dokler te vidijo siromaka, ne opazijo tvoje bede; a pokaži jim tisočak in že bodo vpili, da si bogataš in se valjaš v denarju. Tudi Mihačevi so kmalu zasloveli po svojem bogastvu. «Petični so!» je šla govornica od ust do ust. To je navdajalo Mihača in Mihačko s težkimi skrbmi. Bogastvo pomeni velike davke in vabi tiste, ki hočejo obogateti na mah. Vsak dan se je slišalo kaj o razbojnikih; lakomnika sta trepetala pred njimi brez prestanka. Mihač je učvrstil vsa vrata s težkimi železnimi zapahi in kupil nekje ogromno vojniško pištolo, ki je visela nabita ob zglavju njegove postelje v mali sobi. Pri vsaki priliki in nepriliki je streljal z njo «za kratek čas», češ, naj ljudje vidijo, kako smo oboroženi! Toda razbojniki imajo časih še daljše pištole; zviti so in pridejo takrat, ko se jih najmanj nadejaš. Z eno besedo, sloves bogastva ni prinesel Mihačevim sreče.

Večer je. Teman, vetroven, deževen večer v novembru. Burja tuli preko vasi in smuka poslednje listje z dreves. Dež lije že tretji dan in noč je tako črna, da ne vidiš, kam bi postavil nogo. Kdor ima peč in dve poleni, si je zakuril ogenj in ždi v toplem zavetju.

V vsej vasi je le eno človeško bitje, ki mora zmrzovati. Najgrji nepridiprav se greje za vročo pečjo, le ubog deček, ki ni storil živi duši krivice, kleči v mrzli veži, v temnem kotu pod stopnicami, in drgeče od mraza. Še solze, ki mu curkoma teko po licih, so mrzle.

Ta deček je Slavko. Za kazen so ga dali klečat v temo in mraz. A kaj je storil tako strašnega?

Uro še ni tega, ko je sedel za veliko zeleno pečjo. Mati Mihačeva je v kuhinji pripravljala večerjo, otroci pa so bili v izbi in so se igrali, kakor je njih navada: «To ne bo tvoje, moje bo! — Ti ne boš tam, kjer si, jaz bom tam!» — zakaj Mihačeva otročad se ravna po svojih roditeljih in izpodriva bližnjega, kjer le more. V to je največ prilike pri zakurjeni peči.

Jernejček, Matijček, Barbka, Metka, Tinče — bil vam je živ klopčič vrišča in pretepa! Malo Mančè, ki še ne hodi, je vpilo iz zibelke in cepetalo z nožicami kakor obsedeno. Slavko se je stiskal v kot in gledal, da ne bi bil nikomur na poti. Ali divjaki so se naveličali prerivanja; zahotelo se jim

je skupne žrtve, da bi izsuli nad njo svojo zlobo. Ta skupna žrtev je bil vedno Slavko.

«Marš iz kota!» ga je nahrulil Matijče. «Tu bom jaz sedel, ne ti! Ti bodi, kjer hočeš.» Sirotek je začel lesti s klopi, a ne dovolj naglo; in že so pali po njem. «Spravi se, pritepenec!» je zahrumela vsa tolpa. «Kdo pa si ti pri tej hiši? Klop je naša in hiša tudi! Ako hočemo, te lahko zapodimo, da veš! Požeruh, ki nam odjedaš kruh!»

Slavko je krotak, a ne strahopeten. Oči so se mu zaiskrile in uprl je peščice v bok. «O, tega pa že ne!» je zaklical s tresočim glasom. «Podil me ne bo nihče! Rajnki ata so rekli vašemu atu, da morajo skrbeti zame tako kakor za vas. Urška mi je povedala, vse kar je res!» Prav tega so čakali. Jernejček ga je molče pograbil za vrat in ga je vrgel na sredo sobe. Ko je Slavko vstal, da bi skočil nazaj, je sedel na njegovem mestu Matijček in kričal: «Tako se govori s pritepencem, viš! Ne boš nas izpodrival, nebodigatreba; kdo pa si? Ali je takšnole sploh kak otrok?» se je obrnil k ostalim. «Otroci imajo ata: mi ga imamo, Sitarjevi ga imajo, Petelinovi tudi — samo Slavec ga nima. Nu, povej, kdo je bil tvoj ata? Zalarjev oča? Kaj še! Zalarjev oča so te pobrali za cesto, v jarku so te našli. Tvoj ata je bil kvečjemu kak cigan; naveličal se je in te je iztresel iz malhe. Iz milosti te redimo, da veš!» — «Cigan!» je zavreščala vsa tolpa. «Še očeta nima! Cigan, cigan, cigan!»

Ubogemu Slavku je vzkipela kri. On — cigan? Z očmi, zalitimi od solz, je planil kakor ris nad Matijčka in ga pošteno oklofotal, preden je utegnil Jernejče skočiti na pomoč. Tedaj so ga kajpak ugnali; Jernejček ga je vrgel ob tla, Matijček ga je bil s pestjo po obrazu, Barbka, Špelica, Metka in Tine so ga lasali in brcali z nogami. Mati Mihačeva, ki je pritekla gledat, je potegnila s svojimi otroki. Debelo leskovko je zlomila na Slavkovem hrbtu in potrdila, da je res cigan; in ko se je vrnil Mihač od sosedovih, je bil ubožec na občo radost iznova tepen in so ga poslali klečat v luknjo pod stopnicami. Prezebalo je in gladovalo, dočim so v izbi večerjali in zabavljali nanj. Nihče mu ni dal jesti, nihče se ga ni usmilil in ga poklical z mraza v zakurjeno izbo; le stara Urška mu je skrivaj prinesla košček kruha in zamrmrala: «Potrpi, ubogo dete! Kadar je sila najhujša, je božja roka najbolj blizu...»

In tako kleči sirotek še vedno in premišljuje, kako lepo bi bilo, ako bi segla v to mrzlo temo bleščeča roka božja, ki bi ga prijela in prenesla kam, kjer bi gorela luč in bi prasketale v peči bukove klade...

Pozno je. Mihačevi otroci že spe, dekleta so v svoji čumnati; tudi gospodar in gospodinja sta že zaspana in čakata samo še hlapca Martina, ki se mora vsak trenutek vrniti iz trga. Slavko ju sliši, kako se pogovarjata v izbi. «Nu,» pravi Mihač

švoji ženi, «spusti pritepenca noter, naj se pobere spat.»—«Ne boš,» se togoti Mihačka, «prav zadnji pojde! Le naj pomni, kdaj se je drznil udariti našega Matijčka!» In Slavko, ki je hotel iznova zajokati, da bi zbudil usmiljenje, se ne upa; tiho in žalostno ihti in prestavlja kolena, ki so že trda od dolgega klečanja. Zdaj sliši, kako pridrsa Urška in prosi zanj; toda Mihač in Mihačka kričita nanjo kakor besna in jo zapodita spat...

Nekaj časa se nič ne gane v hiši. Zunaj žvižga burja čedalje huje. Tedaj zaropoče na cesti voz. Začujejo se koraki in močna pest strese kljuko na hišnih vratih. «Nu,» vzdihne Mihač zlovoljno, «vendar žel!» In vstane in gre odpirat.

Če bi vedel, komu! Tisti, ki trese kljuko, ni hlapec Martin; Martina so spotoma naskočili trije možje, zvezali ga in mu zamašili usta; kakor snop leži na vozu in se ne more ganiti ne klicati na pomoč.

«Kod kolovratiš?» bevsne Mihač, ko je odrinil zapah. A glas se mu utrga. Nekdo ga drži za grlo, drugi za roke. Že mu tiči v ustih ruta; še trenutek in leži pri vratih kakor hlod, povezan od nog do glave. «Razbojniki!» se zdrzne Slavko v svojem skrivališču. Toliko je govoril Mihač o njih in zdaj so prišli! Mrzla zona izpreletava dečka in ves vesel je, da mora klečati v temnem kotu, kjer ga nihče ne vidi. Tem bolje pa vidi on... Planili so v izbo.

Trije so. Suknjiče imajo narobe, obraze namazane s sajami, oboroženi so s pištolami in nožmi!

«Joj!» zavrešči gospodinja v izbi. «Pomagajte! Po — —!» Utihnila je. Otroci vpijejo. Začenja se hrup in premetavanje, stok in vik...

«Vse bodo pomorili,» šepne glas v Slavkovih prsih. «Očeta Mihača, mater Mihačko, Jernejčka, Matijčka, Barbko, Metko, Tinčka, Špelico in Mančè... Prav se jim zgodi. Nihče ne ostane živ, da bi te pretepal in pital s ciganom.» A že čuje deček drugi glas: «Devet ljudi je v smrtni nevarnosti! Ali te ni groza misliti, grdež mali, kako bodo ležali krvavi na tleh? In kaj bo potlej s teboj? Kam pobegneš, kam se skriješ od straha? Braniti bi jih moral, da si velik in močan, ne pa da jim privoščiš...»

Kakor blisk prešine Slavka ta misel. Pogumen deček je. Razen Mihača in Mihačke se ne boji nikogar, še Krvavega Stegna se ne bi ustrašil. Braniti, da: le kako naj jih brani? Zunaj je tema; lahko da stoji pred hišo razbojnik na straži in ga ubije, preden utegne sklicati sosede... Tedaj se spomni pištole, ki visi v mali sobi nad posteljo očeta Mihača. Videl ga je streljati in dobro še pomni, kako je nategnil petelina in sprožil; počilo je sam Bog ve kolikrat po vrsti.

Otroci vrešče, dekle stokajo in trepečejo v svoji čumnati. V mali sobi, kjer spita gospodar in gospodinja, ni še nikogar... Slavko šine kakor

mačka, odpre vrata sobice, skoči na Mihačevo posteljo in sname orožje...

V izbi je neznanski hrup. Razbojniki prevračajo vse in davijo gospodinjo. «Kje je denar?» rohne nad njo. «Denar daj, baba, ali pa te zakoljemo!» Gospodinja ne da denarja, trga se jim iz rok, iz trga se in zavpije: «Pomagajte, ljudje božji! Razbojniki, morilci!» «Ubij jo!» krikne divji glas...

In vrata v sobico se odpro: na pragu stoji razbojnik z nožem v roki. Slavko je v temi, lopov ga še ne vidi. Zato pa vidi deček v izbo: drugi razbojnik je pravkar zavihnel bodalo nad materjo Mihačko! Pištola je težka, oberoč jo jedva drži. A vendar pritisne na petelina.

«Bum!» zagrmi strel. Razbojnik na pragu odskoči, razbojnika v izbi izpustita Mihačko. «Rešimo se!» krikne eden, in že pobirajo svoje orožje in skačejo skozi vrata... Slavku je to po godu. Imenitno se mu zdi, da jih je tako prestrašil. Spet pritisne... in še, in še... kaj ve kolikrat! Za njimi teče, prav tja do vrat. «Bum! Bum!» grmijo streli. Zadet ni nihče, a nič za to, da le bežijo!

«Vkup, ljudje božji!» kriči nekdo blizu hiše. «Pri Mihačevih so razbojniki! Držite jih! Dajte jih!» Vsi trije lopovi hočejo hkratu skozi vežna vrata, kakor bi jim gorelo za petami. «Bum! Bum!» In Slavko se zvonko zasmije. Zadnji razbojnik se ozre in ugleda otroka s pištolo. Ves besen iztegne roko. Iz pesti mu blisne — pok! In izgine.

Vas je po koncu. O razbojnikih ni več duha ne sluha. V Zalarjevo hišo se zgrinjajo razburjeni ljudje. Mihač in Martin sta razvezana, Mihačka stoji vsa razmršena sredi izbe ter maha z rokami in pripoveduje s hripavim glasom. Jernejček, Matijček, Barbka, Metka, Tinče in Špelica se stiskajo okoli nje, Mančè veka kakor neumno. A kje je ubogi mali Slavko, ki jim je rešil življenje? Evo ga: na klopi leži, za pečjo, obraz mu je bled kakor zid, njegove oči so zaprte, iz drobne ranice pod levim ramenom kaplja rdeča kri! Stara Urška kleči pri sirotku in joče...

Gospodar in gospodinja ne moreta utajiti resnice, kakor bi jo rada... Streljal je Slavko. Rešitelj njih vseh je ubogi Slavko. Slavko, ki še očeta nima, Slavko cigan! Vsa vas občuduje pritepenca, vsa srca trepečejo za požeruha... In zdajci prisopiha gospod s sivo brado. Trški zdravnik je, sam Bog je hotel, da so ga klicali k teti Potočnici, ki umira. Mihač ga ni nič kaj vesel. «To bo še troškov z otrokom!» godrnja ženi na uho. Slavko se sko-puhu ne smili, smili se mu denar!

Zdravnik je obvezal Slavka. Umrl ne bo, a rana je nevarna; še to uro ga treba odpeljati v bolnico. Mihačka vije roke: kje zmorejo, siromaki! Mar bi ostal doma; umivali bi ga s tem, mazali z onim, gotovo bi pomagalo. A sosedje so povedali doktorju, kakšen mož je Mihač. Gospod zdravnik ne prosi, ampak ukazuje. In sosed Jelen, ki mora itak

zjutraj v mesto na pravdo, se ponudi, da ga vzame s seboj...

Zbogom, junaček Slavko, plemenito si se maščeval! Da nam okrevaš kmalu in se vrneš čil in zdrav!

IV.

Teden dni bo, kar je sirotek v bolnici. Mihaču in Mihački je na tihem žal, da ga lopov ni bolje pogodil: bila bi rešena sitnega želodčka, ki hoče imeti dan za dnem svoj košček kruha in svojo skodelico kaše... In še te skrbi! In ti troški! Spomladi bodo prezidavali Mihačev hlev; spet bo treba šteti lepe, trudoma pograbljene tisočake!

Ves potr in sključen šepa Mihač okrog svojega hleva in stoka že naprej, ogledujoč kamen za kamnom in bruno za brunom. Madžari, ki so jih imeli med vojno na skednju, so vse pokončali...

A v kotu skednja se zdajci pripogne: kaj je to? In potegne iz špranje med dvema tramoma usnjato listnico. He, he! Pa ne da bi kdo pozabil milijonček na Mihačevem skednju? Ni ga pozabil, da bi ga šment! Sami papirji so. Mihač jih pogleda in se zdrzne. Prebledi, zardi, odskoči nazaj in spet pogleda in spet odskoči: tako je in nič drugače! Kakor tat zabaše listnico v žep in zdirja k ženi. Vsa vas zija za njim, kaj mu je.

Mihač in Mihačka se zapreta v malo sobo; na postelji sedita in buljita v papirje, ki sta jih vzela iz listnice...

«Kaj je to?» pravi Mihačka. Pisanje ji trepeče v rokah in črke ji plešejo pred očmi. «Krstni list,» odgovarja Mihač. «Slavko Zalar, rojen dne 23. julija 1914... Oče: Ivan Zalar, profesor v Gorici...»

«Joj nama!» stoka Mihačka. «To pomeni — —»

«Še tole,» jo ustavi mož. «Pismo. Profesor piše staremu tisti dan, ko mora na vojno. Glej, kaj pravi!»

«... zakaj nihče ne ve, ali ne pridirja vihar do nas. Kadar boste čitali te vrstice, vedite, da sta moja žena in moj ljubljeni deček Slavko v stiski, morda celo v nevarnosti... Sprejmite ju v svoje zavetje in odprite jima dom, v katerem se je rodil... vaš Ivan...»

Listnica je tista, ki sta jo brezsrčna vojnika ugrabila mrtvi Slavkovi materi!

«In še nekaj,» povzame gospodar. «Železniški listek: Ljubljana—Zakotje, tretji razred, dne 24. decembra 1915... Ali pomniš, kaj se je zgodilo tisti večer? Rajnki Zalar je našel ob cesti mrtvo žensko in — — Slavka.»

«Vnuk starega Zalarja!» se zgrozi Mihačka. «Ivanov sin in dedič!... Po vseh zakonih je vse njegovo! Zdaj pojdemo, odkoder smo prišli.»

«Kdo pravi?» se zagrohoče Mihač. «Ivan je v krtovi deželi. Priče so videle in sodnija je razsodila, da je mrtev. A Slavko? Teh papirjev te je strah? ... Poglej!»

Železna pečica v kotu je razbeljena. Mihač jo odpre in vrže listine v ogenj. Plamen bruhne — ni jih več! Slavko ostane otrok brez imena!

«Kdo pravi, da pojde Mihač odtod?» ponovi malopridnež in se postavi križemrok pred ženo. «Ivan je mrtev... in Slavko ni nihče... A ne bo mu v škodo. Tudi tako poskrbimo zanj. Rekla sva, da nam bo za pastirja. Ker pa se je izkazalo... hm!... nu, naj postane v božjem imenu črevljar.»

Slavko, dedič vsega imetja! Mali junak, ki leži v bolnici s prestreljenimi prsi! Rešitelj Mihačeve rodbine... v božjem imenu črevljar!... To so vam vrli, hvaležni ljudje — kaj ne, prijatelji moji? *

V.

V bolnici je lepo. Slavko ima sam svojo posteljico v veliki, beli dvorani. Skozi visoka in široka okna se vidi na zasneženi vrt. Deček bi najrajši ostal tu do pomladi...

Tako tiho je. Nihče ga ne psuje, nihče ga ne draži, nikoli ga ne tepo; sestre usmiljenke, ki hodijo okrog postelj v svojih temnovišnjevih haljah in širokih, belih oglavnikih, so z njim tako dobre in blage. Vse ga imajo rade in prihajajo k njemu. Ko je povedal sestri Feliciti, kako je pregnal razbojnike in kako so ga ranili, je plosnila z rokami in razglasila njegovo dejanje vsem usmiljenkam in bolnikom in tudi gospodoma zdravnikoma, debelemu z rdečo brado, ki se piše «gospod primarij»

in ima prvo besedo, in mlademu malemu, ki ga spremlja na obhodih in prevezuje Slavkovo rano. V dolgih belih haljah sta stala ob postelji in poslušala sestro Felicito. Rdečebradi gospod primarij je pokimal Slavku in ga pohvalil; «naš junček» mu je dejal. Do tega gospoda čuti Slavko veliko spoštovanje, ker ima tako mogočno ime in tolikanj kosmato brado. Najrajši pa ima deček sestro Patricijo. Ona ni tu, ampak streže na drugem oddelku; a vsak dan pride k njemu in mu prinese kak poboljšek ali cvetlico. Mlada je, okroglega in zalega lica in vedno se smeje; pripoveduje mu zgodbe in mu nagaja. Slavko ne bi šel rad odtod, ker zunaj ni sestre Patricije.

Vsi bolniki so njegovi prijatelji. Tisti, ki vstajajo, hodijo k njemu in ga izprašujejo; gotovo jim je že stokrat povedal svojo zgodbo. Siromaki pa, ki ne morejo vstati, vzdigujejo glave z blazin, da bi ga videli. Stari oča iz hribov, ki je ležal v kotu in je tolikanj prosil, da mu ne bi vzeli noge, pa so mu jo vendar odrezali, mu je poslal kos pečene pute. Dan po tem, ko so mu vzeli nogo, mu je prinesla hči potico, puto in še kaj; toda oča ni mogel jesti in je prosil sestro Felicito, naj odreže košček in ga nese «onemu, ongá, siročetu, ki je pregnalo ongá, hudimane, da niso ongá, vse hiše pokončali». Tako je rekel in je zaspal in se ni več prebudil. Zavili so ga v rjuho in ga odnesli drugam; sestra

Felicita pravi, da je šel v nebesa. Ubogi oča, za služil jih je!

Da, včasih je žalostno v beli dvorani. Enkrat so prinesli delavca, ki mu je stroj razmesaril roko; vso noč je ječal in vpil, da ni mogel nihče zaspati. Mnogo jih je, ki ječijo od muk, a kmalu jim odleže, zakaj gospoda v belih haljah jih zdravita in pomagata vsem. Časih boli, ko zdravijo bolnika. Dopoldne, ko prihajata v dvorano strežnika z dolgim, belim vozičkom in polagata nanj siromake in jih vozita nekam in spet nazaj, vse blede in trdo povite z belimi obvezami, se začuje od nekod marsikateri obupen krik, poln groze in bolečine. Tedaj vztrepečejo vsi bolniki in pritegnejo sapo; nihče se ne upa ganiti.

Tudi Slavka so odpeljali tako. Voziček se je ustavil v beli sobi in tam so položili dečka na mizo. Gospod primarij je bil v tisti sobi in mali gospod zdravnik in polno nožev, klešč, nožic in drugih sumljivih priprav. Slavko se je silno bal, toda sestra, ki je stala ob njegovem zglavju, mu je pokrila obraz s pokrovčkom od bele tančice in jela nekaj kapljati nanj. Zadišalo je sladko in omamno; Slavko je jedva zasopel in že se mu je zdelo, da ga drži nekdo pod pazduho in leti z njim čez hribe in doline, naravnost pred Zalarjevo hišo. Rajnki oča Zalar sedi pred hišo in Slavko mu je zlezal na kolena kakor nekdej. Oča ga ujčka in brunda z debelim glasom:

«I-ha, i-ha, gospod se peljá,
i-ha, i-ha, gospa za njim koracá;
krompir smo prodali, repo smo sneli,
kaj bo, kaj bo, nič v loncu ne bo!»

Oča Zalar brunda in se smeje; tudi Slavko se smeje in čedalje laglje mu je. Vzdigujeta se više, zmerom više, in letita daleč nekam, in ko se ustavita, se zasveti obraz očeta Zalarja kakor solnce in izgine; nikjer ga ni in Slavko leži spet na svoji posteljici v beli dvorani in nič ne ve kako in kaj...

Prav prijetna je bila ta vožnja z belim vozičkom in Slavko bi najrajši začel od kraja; toda sestra Patricija, ki je tistikrat stopila k njemu, ga je nežno potlačila nazaj: «Miruj, ljubček, ne vzpenjaj se! Gospoda zdravnika sta ti očistila rano; slušaj in leži, pa boš kmalu čil in zdrav...» Sestra Patricija se nikoli ne zlaže; saj ji tudi ni treba, ko ve vse naprej, same dobre in lepe stvari. Kakor je obljubila, tako se je zgodilo. Rana je bolela čedalje manj in pred nekaj dnevi je Slavko prvič vstal. Noge so mu klecnile in v glavi se mu je zavrtilo od slabosti, a sestra Felicita ga je držala za roko. Zdaj hodi že sam; še malo in dado ga v drugo sobo, kjer je mnogo otrok. To bo veselje!

In tako sedi junaček Slavko možato na svoji postelji in gleda skozi okno v zimski dan. Povedali so mu, da bo drevi sveti večer; sestra Felicita ga popelje nekam, kjer bo videl jelko in na jelki polno lučk in zvezdic in slaščic, ki jih prinese

Ježušček malčkom sestre Felicite. Le kaj dobi Slavko? Najrajši bi imel medenega konjička, vsega popisanega z rdečimi, višnjevimi in zelenimi sladkornimi nitkami. Lani je Miklavž prinesel Mihačevim take konjičke, in ko je pal Metkin pod mizo in ga je Slavko pobral, mu je skrivaj odgriznil rep; o, kako je bil sladak! Še danes mu ni žal, čeprav ga je tepla zato vsa hiša. Da, konjička si želi — in pa tega, da bi smel vedno ostati pri sestri Patriciji in sestri Feliciti...

VI.

A Ježušček je namenil Slavku še večje veselje. Že včeraj popoldne je mislil nanj. «Junaček Slavko je siromak,» je rekel sam pri sebi, «treba bo gledati, da mu zasijejo lepši dnevi. Čemu pa smo vsemogočni, ako ne zato, da pomagamo sirotam?» Še tisti mah je stopil k svojemu nebeškemu Očetu na posvet in zmenila sta se, da priredita Slavku veliko iznenadenje.

Ježuškov Oče je storil, da se je pojavil tisto popoldne v vasi tuj mož. Obraz mu je bil zaraščen in bled, obleka ponošena, kolena trudna od dolge hoje; a vendar je urno ubiral pot, naravnost proti Zalarjevemu domu. Ko je stopil v izbo in je našel okrog mize Mihačeve ljudi, je nekam osupnil.

«Dober dan!» je voščil neznani mož. «Bog daj,» je odgovoril Mihač s čemernim glasom. «Kaj bi radi?»

«Kje so domači: oče Zalar, mati Zalarjeva in France?»

«Hoho!» je zategnil Mihač, «vsi trije so zdavnaj pod rušo. Ona je umrla štirinajstega leta, Franceta so ubili osemnajstega na Laškem, in ko je oče zvedel, ga je zadela kap. Ivan je pal v Galiciji. Vsi so mrtvi. Hiša je zdaj naša, Mihačevih, in posestvo tudi. Podedovali smo.» Mihačka je pokimala, da je res tako, in vsi otroci so pokimali za njo.

Tujec je omahnil, kakor bi ga s kijem po glavi; naslonil se je na peč in čudno zastokal. «Kaj vam je?» se je ustrašil Mihač, a ne od sočutja, le zla slutnja ga je obšla. Spogledal se je z ženo, ki se je naslonila nazaj in vsa prebledela.

«Ali me ne poznate?» je zdajci vprašal tujec in stopil bliže, čisto k mizi.

«Jezus!» je viknila Mihačka, «Zalarjev Ivan!» — «Profesor! . . .» je zamrmral Mihač.

«Nihče drugi,» je zamolklo potrdil prišlec. «Vrnil sem se iz Rusije. Boljševiki so me imeli toliko časa v ječi . . .»

Mihač je polglasno zaklel; žena pa se je utogotila. «Če si le res ti!» je pihnila v gosta. «Sodnija te je priznala za mrtvega, pa praviš, da si živ. Dediščino bi rad, posestvo in hišo, jeli? O tem se šele pomenimo!»

A prišleca je tlačila druga skrb. «Oče in brat mrtva!» je ponovil s tresočim glasom. «A kje

sta... moja žena in moj otrok?... Mar nista prišla k očetu? Ali sta — moj Bog! — ali sta tudi ona mrtva?» Sesedel se je na klop in krčevito sklenil roke pred seboj.

«Kakšna žena? Kak otrok?» se je zagnala Mihačka, vsa besna od misli, da je napočil konec njene vlade na Zalarjevem. Toda Mihač jo je ustavil. Čutil je, da bo račun s profesorjem, zakonitim dedičem rajnega župana, že itak dovolj težak. Trebalo je ubrati milejše strune.

«Za božji čas!» je zinil s hinavsko osuplostjo, kakor da ne ve že davno vsega. «Pa ne da bi bila tvoja žena tista, ki so jo našli pred petimi leti? ...» Profesor je od groze razširil oči; ko je Mihač končal svojo nerodno pripoved o Slavkovi materi, je skrnil nesrečnež obraz med dlani in zajokal. Debele solze so mu vrele izmed prstov. Povedala sta mu, da je vzel rajniki oča otroka k sebi. «Zdaj ga redimo mi,» je dejal Mihač.

«A kje ga imate?» je trepetal profesor. «Ne vidim ga...» Oko mu je zletelo po Mihačevem zarodu in zdajci je ugledal na Barbkinem vratu srebrni medaljonček Slavkove matere, ki ga je Mihačka podarila svoji gizdavki. «Čigavo je to?» Malone s silo je snel dekletu nakit. «Poznam ga!» je vzkliknil. «Slavko, deček moj zlatil! Oh dajte, pokličite ga, saj ste vendar ljudje! ...»

A tisti mah je planila k prišlecju stara Urška, ki se je v tem vrnila iz hleva in je že nekaj časa

mencala pri vratih. «Ivan!» je zavpila, «Ježeš, Ivan! Sam Bog te je poslal... Ne boj se, Slavko živi... in zdrav je... se pravi, zdaj je v bolnici... a vrne se kmalu, včeraj je prišlo sporočilo... Življenje nam je rešil, vsem, kar nas vidiš tu; in zdaj je plačan, Bog se ga je usmilil in mu je poslal očeta!»

In tedaj so jeli pripovedovati vsi vprek. Profesor je razumel zgodbo o sinkovem junaštvu le napol. Njegovo krvaveče srce je slišalo le to, da Slavko živi, da je priden in dober, kar je priznala zdaj tudi Mihačka, in da ga lahko že jutri pritisne na svoje prsi. Oče, brat in žena, tri draga bitja, so bila mrtva, sinko pa je ostal; ta misel ga je mahoma napolnila z radostjo in tolažbo. Ubogi Slavko bo poslej njegovo vse na svetu. Zanj hoče živeti, njega hoče ljubiti z vso ljubeznijo svojega srca! Najrajši bi se še tisto uro odpravil k njemu; a mrak je že legal na zemljo in trebalo je počakati jutrišnjega dne...

Mihačevi so ga takoj priznali za gospodarja, saj drugega jim ni kazalo. Postregli so mu in zakurili zanj sobo pod streho, kjer je spal v svojih dijaških letih, kadar je bil na počitnicah. In zvečer, ko se je spravljal v posteljo, je prišla k njemu Urška in mu je razpovedala vse. Ničesar mu ni zamolčala, ne kar je bilo v sramoto Mihačevim, ne kar je bilo Slavku v hvalo in čast. Edino, česar mu ni mogla povedati, je bilo to, da je Mihač našel dokaze o Slavkovi pravici, pa jih je sežgal...

Le trudoma je profesor toliko ukrotil svoja čustva, da je mogel zaspati. Silna burja je brila tisto noč in pokrila hrib in plan z debelo sneženo odejo. Profesor se je odpravil še v jutranji temi in gazil na postajo. Toda zameti na vseh koncih dežele so povzročili velike zamude. Profesorjev vlak je dospel šele opoldne in ko je prisopihal v mesto, so že svetiljke žarele na ulicah in nad hišami se je zgrinjal večerni mrak. Svečani, skrivnostni mrak božičnega večera...

VII.

Po tihih hodnikih bolniškega poslopja se sliši radostno brzenje in šepetanje. Kakor blage peroti angelov plahutajo beli oglavniki usmiljenk, ki vodijo malčke v pisanih bolniških haljicah na kraj obljube. Drobna srca ubožčkov drhte od napetega pričakovanja...

Vsi, kar jih je smelo vstati, so zbrani v pritlični sobi. Očesca jim koprne iz bledih obrazkov, izpod belih obvez. Vse te drobne, svetle, nedolžne oči so uprte v vrata sosednje sobe. Udrli bi vanjo, da ne stoji pred vrati sestra Patricija, s prstom na rdečih ustnicah, in jih ne zadržuje: zmotili bi Jezuščka, ki se dviza tam notri in plava s svojimi angelci okrog božične jelke. Od vejice do vejice plava ter prižiga lučke in razobeša darove... In zdajci zapoje zvonček; sestra Patricija se umakne, vrata se odpro in nestrpna deca prhne v sobo

kakor jata ranjenih in izmučenih, a vendar presrečnih ptičk!

Blesk in sijaj! Visoko pod strop štrli jelka in širi svoje veje, prepletene s srebrnimi in zlatimi štrenami. Zlata zvezda se sveti na vrhu, po vejicah plapola svečka pri svečki in z vejic niha vse polno slaščic, pisanih in belih, rdečih, višnjevih in zelenih. Dobre sestre so zbrane ob božičnem drevescu, zadaj za njimi pa stoji mnogo odraslih bolnikov. Vse oči se ganjeno upirajo v siromačke, ki strme z odprtimi usti; le jedva da plosne dvojica drobcenih rok, le toliko da se sliši vzdih občudovanja... In tedaj se oglasi pesem, tako sladka in ubrana:

«Sveta noč... blažena noč...»

Slavko stoji in gleda kakor v sanjah. Pesem sliši, a ne ve, kdo poje: morda angeli, ki so prileteli iz raja? Gospod kurat je stopil pod drevo in pripoveduje malčkom o Jezuščku, kako se je rodil v betlehenskem hlevčku, da bi odkupil grehe sveta... Gospod kurat je utihnil. Spet pojo. In zdaj so odpeli; sestra Patricija jame deliti slaščice...

Vrsta je prišla na Slavka; prav med zadnjimi je. Evo, Jezušček mu je res prinesel medenega konjička, baš takega, kakor je povedal sestri Patriciji, da bi ga rad imel. Deček stiska konjička k sebi, gleda ga in se ne more nagledati; je li mogoče, da je res njegov?

A to še ni vse. Sestra Patricija je stopila v ozadje sobe in se vrača z nekom: «Glej, junaček, Jezušček ti je prinesel atka...»

In Slavko ne utegne dvigniti oči. Bradati mož, ki ga je privedla sestra Patricija, je pal k junačku na kolena. Objemlje ga, stiska ga k sebi, nežno, nežno, da ne bi bolelo; poljublja ga na ozko ličece in kliče:

«Slavko, sinko moj! Ali poznaš očeta? O, ti me ne poznaš, a jaz te pomnim; v strahotah vojne in v mukah jetništva sem te nosil na dnu srca in mislil nate, zmerom nate... Ne boj se me, dete. Ne boj se ničesar več. Poslej boš imel domek, ki bo samo tvoj, skledico, ki bo vedno polna, roko, ki te bo vsak dan milovala, in srce, ki bo do groba utripalo zate!...»

In Slavku je mahoma čuda prijetno v objemu neznanega moža. Nič ne ve kako in kaj, a tako mu je, da izpusti medenega konjička in se oklene njega. Slavko ima očeta, pa še drugačnega, pa dosti lepšega nego Mihačeve grdobe! Tako vesel ga je, da plaka od same sreče. Tudi oče plaka. Bolnikom se rose oči; usekavajo se, čudno mrdajo z obrazi in gledajo zdaj sem zdaj tja. Še sestra Patricija, ki se vedno smeje — še ona plaka! A to so le solze veselja nad srečo malega junačka, ki je dobil očeta in pojde jutri z njim v široki beli svet!

TRDOBOJ IN NISA.

Pred dva tisoč leti je bil Rim prestolica sveta. Rimski oblastniki so vladali tudi našim zemljam in so v njih zgradili cvetoča mesta: Emono, ki je postala Ljubljana, Celejo, ki ji pravimo Celje, in Petovium, ki se zove Ptuj. Toda zgodilo se je, da so postavili rimski vojniki na gori Kalvariji tri lesene križe in so nanje pribili tri može; levega in desnega, ker sta bila razbojnika, srednjega, ker je rekel, da je Božji Sin in Kralj po večni Ljubezni... Tisti dan, ko je izkrvavel Krist na rimskem križu, se je začel konec svetovnega carstva.

Mogočna država je pokala od lastnega napuha, trohnela od krivice in razuzdanosti, rušila se pod navali divjih rodov. Preden je minilo pet sto let, je zastokal Rim pod peto svojih lastnih nekdanjih sužnjev.

Čas je bil podoben sodnjemu dnevu. Neznane dežele so postajale svojim ljudstvom pretesne in so jih bruhale na zapad. Karkoli je obrodilo rimsko gospodstvo v podjarmljenih krajih, je izginilo. Našo zemljo so zaporedoma pustošili krvoločni Huni, Germani, Ostrogotje in Longobardi.

Za ledji teh pa je preplavljala ravnine ob Du-
navu silna človeška reka. Privalila se je z ruskih
planjav, okršila carigrajske zidove in bučala na-
prej, iščoč zemlje, kjer bi se razprostrla. Ustavila
se je pod Karpati; nato je vnovič dvignila svoje
valove in udrla na jugozapad. V krvavih bojih je
strla Longobarde, pohodila Celejo, dospela na
Savo. Longobardi so se umikali iz svojih dežel,
zakaj strah in trepet sta šla pred novimi gospo-
darji. Slišalo se je, da jim ni števila: ves svet tam
zadaj je bil njihov, prav do ondod, kjer vstaja
solnce iz črnih prepadov noči...

In ko so prekoračili Savo in so nadaljevali svojo
pot, so videli sela prazna in zapuščena; glas o nji-
hovi moči je otrebil deželo. In ustavljale so se
trume, popravljale razdejana domovja, izbirale
rodovitno zemljo in tesale orala iz gozdnih dreves.
Druge pa so hitele dalje, zakaj pokrajina je bila
izumrla in prostora je bilo v nji dovolj.

Ena teh čet je bila zelo majhna po številu: naj-
več je brojila matorih starcev, žensk in otrok, ki
so sedeli na telegah, zapreženih z jakimi voli. Za
telegami so se mukaje in beketaje gnetle črede
goved in drobnice, nadzorovane po velikih, kos-
matih psih. Ob vozovih so stopale redke straže,
zadaj in spredaj pa sta žvenketala peš in na konjih
dva voja mož in mladeničev, krepkih bojevnikov,
oblečenih v platno in ovčje kožuhe, oboroženih s

kopji, loki in težkimi hrastovimi bati. Nekateri so bili pokriti s klobuki, drugi z uplenjenimi grškimi in longobardskimi šlemi; ta je nosil kovinast ščit, oni lesenega, prevlečenega z volovsko kožo. Svetlozrjavi lasje so jim vihrali v pomladnem vetru, sokolje oči so bistro pazile na vse strani.

To so bili junaki, pod nogami katerih se je tresel svet. — Bili so naši pradedje...

Na čelu sprednjega voja ni jezdil izkušen sivec, kakor je veleval davni običaj, nego lep, drzen vojniki, mladenič jedva osemnajstih let, a silne postave in neustrašnega pogleda. Na glavi je imel svetlo bronasto čelado, ob stegnu mu je brenketal širok meč, preko pleč in golih prsi, pokritih s še nezaceljenimi ranami, mu je viselo na jermenu dolgo kopje. Beli šarec je ponosno prhal pod njim, kakor bi se zavedal, da nosi glavarja.

Črne šume so zibale svoje vrhove ob starodavni rimljanski cesti in bučale z glasom tromb in bojnih rogov: Naprej! Vse naprej! ... Zakaj tam spredaj je moralo biti morje...

Več dni so bili na pohodu. In nikoder boja. Nikjer žive duše. Le tu in tam se je dimilo pogorišče vasi, ki so jo Longobardi zapalili pred svojim odhodom; le kod pa kod je trohnel za potjo mrlič.

Solnce je prestopilo vrh neba. In mladi jezdec se je obrnil k sreepookemu starcu, ki je jahal molče ob njegovi strani.

«Morana se je pod Celejo napila krvi do sitega,» je rekel z zvonkim glasom. «Kar nas je ostalo, ućakamo vsi pokojnih dni. Nocoj ali jutri dospemo na obalo. Da bi že prišli!»

«Dažbog nam kaže pot,» je zamrmral stavec in pogledal v solnce. «Jutri ga uvidiš, kako se koplje v morskih valovih.»

«Nikoli še nisem gledal morja,» je zamišljeno vzdihnil mladi vojnik. «Kakšno je morje, Gorazd?»

«Višnjjevo kakor nebo, a sveti se lepše. In široko kakor nebo: od jutra do večerne strani, od poldne do polnoći. V nebo ne zletiš, a po morju ploveš z brodom in jadrom kakor ptić pod oblaki. Na morju je sreća, bogastvo in moć.»

V tem pomenku je zmotil vojnika preplašen ženski vik. Mladi Sloven se je nagnil na konju, pri-sluhnil ter naglo pograbil lok in dve ostri puščici. Iz gozda je vpilo na pomoć. Kakor bi trenil, je pognal konja med smreke. Nekaj jezdecev se je spustilo za njim.

Na majhni ravnici je uzrl črnolaso deklico svojih let. Bila je oblećena v volneno haljo, raztrgano od gozdnega trnja in blatno od dolge poti. Izvijala se je trem razbojnikom in obupno branila majhen sveženj, ki ga je držala v rokah.

Mladi vojnik je po bliskovo priložil strelico k loku. Struna je zabrnela in prvi razbojnik je pal s predrtimi prsi v zeleni mah. Drugi je dobil

puščico v grlo. Tretji je ušel. Mladenič je obrnil konja k devojki.

Ona, videč, da je rešena, je brž pristopila k njemu in mu poljubila stremen. Opazil je, da je zala, a shujšana od gladu in naporov.

«Kdo si?» je vprašal po slovensko.

Ni ga razumela.

«Kdo si?» je ponovil v jeziku Longobardov, ki se ga je naučil od robov.

«Nisa je moje ime. Z materjo sva se skrivali pred Longobardi: vse pobijajo, kar ostavijo za seboj. A mati je zbolela od gladu in muk in umrla. Kopala sem ji grob in v tem so me zaskočili razbojniki. Hvala ti! Vzemi me s seboj, da ti bom pasla ovce in goveda.»

«Tedaj nisi Longobardka?» se je zavzel Sloven. Deklica se je blede nasmehnila.

«Longobardke imajo žolte lase, a moji so črni.»

«Rimljanka si?»

«Ne,» je odgovorila Nisa. «Tu sem doma. Moje ljudstvo je živelo v teh krajih mnogo sto let pred Rimljani.»

«Kako se je zvalo? Karni?»

«Karni so prišli za nami. Ilirka sem. Očetje mojih očetov so bili knezje te dežele. Njih zadnji se je umaknil sovragom v gore; poslednja kaplja njegove krvi je Nisa. Živeli sva z materjo v hribih in pasli ovce. Dom so nama zažgali, čredo so vzeli, medve pa sva ubežali v gozd. Tu v svežnju imam

svetinje svojih prednikov; pokažem ti jih, ako mi pokoplješ mater in me vzameš s seboj.»

Proseče solze so se zableščale v njenih črnih očeh.

«Z menoj hočeš, a niti ne veš, kdo sem!» je rekel mladi vojniki.

«Vidim, da si dober, močan in mogočen. Gotovo si knez svojega ljudstva. Tvoja sužnja bom, da me boš čuval v svoji senci.»

«Sužnje te nočem, ker si knežje krvi. Pomagala boš našim ženam variti jed in streči bolnikom. Ako dovolijo starejšine, postaneš kedaj moja žena. Tako se bo videlo, da je zemlja, katero si jemljemo, naša od prvega dne.»

Nisa je zardela. Sklonila se je in vnovič poljubila Slovenu stremen. Nato je tiho vprašala:

«Kako ti je ime?»

«Trdoboj sem, sin Ljutice župana. Oče mi je poginil pod Celejo in z njim polovico plemena; jaz sem z ostalimi prvi preplezal zid. Pravijo, da je zmaga moje delo. Zato me je pleme izvolilo za vojvodo v boju, čeprav je dosti starejših in tudi hrabrejših.»

«Česa iščeš s svojo vojsko v teh lesovih?»

«Svet jemljemo,» se je nasmehnil Trdoboj. «Naš je, ker nas je mnogo.»

«Dosti?» je živo vprašala Nisa.

«Kakor listja in trave. Slovenom ni števila.»

«Odkod prihajate?»

«Od začetka sveta. Sami ne vemo, odkod.»

«In kam ste namenjeni?»

«To vedo le bogovi. Na kraj sveta. Kdo nas zavrne? A dotlej ostanemo tu. Na morje hočemo. Stešemo si brodove in bomo vladali morju. Veš li pot na obalo?»

Nisa je iztegnila roko in pokazala po cesti. Njeno bistro oko se je z občudovanjem ustavilo na mladem junaku. Potem pa so jo oblile solze in pokleknila je k truplu svoje matere, ki je ležalo nedaleč, odeto z višnjevimi plaščem.

Trdoboj je pozval vojnike, da so izkopali grob. Vanj so položili Nisino mater in so jo zasuli ter pokrili mogilo s težko kameno pločo, da je ne bi izgrebli volkovi. Žene, ki jih je poklical s teleg, so prišle in so milovale devojk; nasitile so jo ter ji dale robačo in kasanice, kakor so jih nosile same. Nato so zapeli rogovi, telege so zaškripale in voj je odrinil dalje. Trdoboj je posadil Niso na svojega šarca, da je kazala pot, sam pa je stopal peš zraven nje in vodil konja za uzdo, kakor je pristojalo nji, ki so bili njeni predniki vladarji dežele.

Zvečer so prišli iz šume. Svet je postajal čedalje bolj skalnat in gol. Ko so v zeleni dolinici zakurili ognje, je Nisa pokazala Trdobojju svetinje svojih dedov, da bi ji verjel.

Drugi dan so dospeli do kraja, kjer je padala skala malone strmo navzdol. Tu so zagledali pred

seboj srebrno bleščanje, ki je igralo v nedogled in ga ni bilo moči premeriti z očmi.

«Kaj je to?» je ostrmel mladi junak.

«Morje,» je odgovorila Nisa.

«Morje!» je klicala vojska. «Naše morje! Morje Slovenov!»

«Dažbog se koplje v morju,» je vzkliknil sivec Gorazd. «Slava zlatemu Dažbogu in vsem večnim bogovom, ki so mi dali ugledati morski sijaj! Nisem ga videl, odkar smo razbili Grke ob znožju Vizantija grada!»

In starejšine so zaklali Dažbogu belega jarca in so mu darovali medu in rumene pšenice.

A spodaj na morski obali je ležalo mesto, ki se je zdelo malone prazno.

«Kako se imenuje ta grad?» je vprašal Trdobj.

«Tergeste mu pravijo Rimljani,» je odgovorila Nisa. «Iz naših krajev tovorijo vanj volno, železo in kože.»

«Trst,» je ponovil mladenič. Nato se je ozrl in je videl latinske kupce iz mesta, ki so prispeli z obilnimi darovi, da bi prosili Slovence prizanašanja in zaščite.

«Glavo izgubi, kdor vzdigne roko na ta grad!» je rekel svojim vojnikom. «Tu hočemo tesati brode in razpenjati jadra, da bomo vladali morju. Zakaj v morju se koplje Dažbog, in ljudstvom, ki ga gledajo, je dana sreča, bogastvo in moč.»

«Tu nam je dobro biti!» je zamaknjeno vzklila Nisa. «Vprašaj svoje bogove, ali so vam namenili to zemljo!»

In Trdoboj je velel starcem vedeževati. Storili so po njegovi volji in so povedali, da kažejo znamenja dobro in zlo. Sreča in nesreča se bosta vrstili Slovenom na morski obali; živeli pa bodo na nji do poslednjega dne.

«Bogovi nam pravijo, da naj ostanemo,» se je smehljaje obrnil k Nisi.

«Mnogo let?» je vprašala. «Za vse čase?»

«Toliko let, kolikor je zvezd na nebu.»

Zgradili so si domovja in vojvodi bele dvore, tesali so brodove in so pluli na sinje morje. Trdoboj pa je vprašal starce in dovolili so, da je napravil svatbo in pir ter se oženil s prelepo Niso.

Od tistih dob živi Trdobojev rod na svoji zemlji. Minilo je mnogo sto let in Trdobojeve vnuke je doletela sreča in nesreča. Toda oni ne obupajo v težkih dneh, ker ljubijo svoj dom in vedo, da jim je živeti ob sinjem morju, dokler ne pade poslednja zvezda z neba. Sto in tudi tisoč let trpljenja pa je proti temu še manj od kaplje vode, ki jo zajameš morju iz brezdanje globine...

KASTOR.

Vaška štacuna stoji v zatišju, dva streljaja od zadnjih hiš, tik onkraj rtiča, s katerim sili gozd na belo državno cesto. A vendar ni čisto v puščavi: vozovi škripljejo, avtomobili švigajo mimo in vedno drži za kljuko kak kupec ali žganjar.

Vsak dinar, ki ga zaslužijo vaščani, priroma kmalu v varstvo štacunarja Mezinčka, suhljatega možička z redkimi plavimi brki in še redkejšimi lasmi. Tak red so ustanovili pred nekaj leti, ko je pripeljal Andrej Mezinček ženico, dva otročička, imetek in ves «gomazin» na majavem vozičku v domek za ovinkom in jel zalagati naš kraj z razno vrstnimi potrebščinami, na žalost pa tudi z nepotrebnim žganjem. Voz in konj sta bila takrat najeta; danes je Mezinček ugleden mož, ki premore sam svoje kljuse, telego in koleselj. Prizidal je gospodarska poslopja, prenovil hišo, nabavil desko z napisom in pokupil najboljše njive v okolici. Še malo in vse bo njegovo.

Štacunar ni priljubljen človek. Može mu za merijo, ker jim nastavlja žganje, žene vedo, da je bil dan njegovega prihoda njihov poslednji srečni dan. Obsojajo ga zaradi njegove lakomnosti in se

norčujejo iz njega, ker ni ne umen ne pogumen. A Mezinček misli, da je oboje, in se ceni zelo visoko. Tudi za velikega lovca se šteje in puško ima; ustrelil pa je z njo samo dvakrat. Prvikrat ga je posadila na zemljo, v kazen, ker je imel Brlizgovo kravico za divjega kozla — a kaj je napravil z drugim strelom, bomo čitali v tej povesti.

Mezinčku je nerodno, ker se vrača z lova praznorok. Od kraja se je izgovarjal, da nima psa, ki bi mu priganjal divjačino; ako bi ga imel, bi nastrelil zajcev in jerebic, da jih niti ne bi mogli pojesti.

Gospa Mezinčkova ima o lovski spretnosti svojega moža drugačno mnenje; ker pa je hiša na samem, si je tudi ona želela zvestega kužka, da bi jo čuval tatov. Zato je nagovarjala moža, naj dobi kje pripravno žival, ki bo tudi otročičkoma v tovarišijo in kratek čas. A dobrega psa je treba plačati in Mezinčku se dinarji smilijo, kadar gre za njegove; in tako je čakal prilike, da ga nabavi poceni, še rajši pa čisto zastonj. Ta prilika se je nenadoma ponudila.

Lepega dne sta sedela gospod in gospa štacunarjeva na klopici pred hišo in modrovala o svojih domačih skrbih. Petletni Najcek in štiriletna Miška, s krščanskim imenom Francek in Mimica, sta se med tem igrala za vogalom. Iz vasi se je razlegal nenavaden vrišč in krik; časih je tlesnilo, kakor bi pal krepelec, in nekaj se je oglašalo z žalobnim, javkajočim tuljenjem.

«Matil!» je poklicala gospa Mezinčkova staro ženico, ki je baš prikrevsala mimo. «Kaj imajo paglavci? Menda se jim ni zmešalo!»

«Oh, Bog se usmili,» je vzdihnila starka, «izgubljen pes se je pritepel v vas. Ves je sestradan in razbit in tako ostrašen, da se ne upa k rokam. Uboga žival ima nagobčnik in se niti ne more ubraniti fantinov, ki jo preganjajo. Že dobro uroga kamenjajo in tepo. Ali veste, da mu grdobe zastavljajo pot in ga priganjajo drug drugemu, da jim ne more uiti?»

«Razbojnikil!» se je utogotila gospa Mezinčkova. «Kaj pravijo odrasli ljudje?»

«Saj poznate naše otroke. Devet vasi na okrog jih ni bolj podivjanih. Vsaka beseda je bob v steno. Odrasli jih gledajo, nekateri pa se celo grohočejo in hujskajo: le dajte ga!»

Vrišč neusmiljene otročadi se je med tem izpremenil v besno kričanje.

«Drži ga!» se je začulo izza ovinka. «Le daj mu jih!» In vmes cepetanje golih nog, kakor bi nekoga lovili. Stara ženica je majaje z glavo odkrevljala svojo pot.

«Uboga žival!» je vzkliknila štacunarka, vsa žareča od nejevolje.

A tisti trenutek se je pripodil po cesti lep, velik in dolgodlak, še mlad pes s torbo na gobcu. Za njim je rjoveč pridrevila vsa divja drhal, obmeta vaje ga s kamenjem in krepelci. Nesrečna žival je

krenila s ceste proti Mezinčkovemu skednju, kjer se je ustavila in žalostno zatulila. Njene moči so bile očitno pri kraju. Zadnje noge so ji klecale, votle lakotnice so butale od napora, oči so bile kalne od groze in iz odprtega gobca se je usipala pena.

«Le dajte ga!» so hrumeli malopridneži, «da se bo vedel klatiti po svetul!» In spet so hoteli navaliti nanj. Tedaj je gospa Mezinčkova srdito skočila s svoje klopi.

«Tu ga ne boste, brezbožniki!» je viknila s tresočim glasom. «Vsi domov, hajd! Kaj bi rekli, ako bi vas tako trpinčili, kakor vi ubogega psal!»

Tu moramo povedati, da spoštuje gospo Mezinčkovo vsa vas zaradi njene dobrosrčnosti, ki pa se o pravi priliki rada izpremeni v srdito odločnost.

Videč, da je štacunarka huda, je tropa malih nepridipravov osramočeno pobesila glave in jo molče odkurila proti vasi.

A tudi štacunar se je vznemiril. Gospod Mezinček mora imeti pri vsaki stvari svoj strah.

«Otroka!» je zavpil kakor brez uma. «Otroka v hišo, za pet krvavih ran!»

To rekši je sam najprej skočil v vežo. Gospa Mezinčkova, ki je v prvem trenutku res planila po malčka, ga je tik nato zagledala na pragu, s smrtonosno puško v rokah.

«Lepo reč si napravila!» je kričal ves razjarjen. «Tvoj ‚ubogi pes‘ je prav gotovo stekel! S poti, da ga ustrelim!»

Ali puška mu je trepetala v rokah kakor jančji repek in namestu da bi vtaknil naboj vanjo, ga je spravil v žep.

«Ne bodi, ne bodi,» se je začudila žena. «Saj vidiš, kako loka iz mlake. Stekel pes ne pije vode!»

«Ne, ata, nel!» je zajokal Najcek.

«Nec ti tuzka tlelu bos!» je prepovedala Miška. «Tuza moj!»

Štacunarjev strah se je polegel; razen tega mu je žena brez dolgega prerekanja zaplenila opasno igračo in jo odnesla v hišo.

Pes je bil tu, lepši in boljši, nego se je kdaj sanjalo Mezinčkovim. A težko ga je bilo utolažiti. Tresel se je kakor list na vodi, in ko je prišla žena s koščkom belega kruha, se je plašno umaknil za vogal. Brezsrčneži, pred katerimi je begal od vasi do vasi, so ga očitno že večkrat ukanili z mrvico kruha, ki se je nato izpremenila v udarce. Nič več se ni hotel dati speljati na led. Cvilil je in migal z repom, kakor bi prosil milosti, a približal se ni. Rajši je hotel poginiti od gladu nego biti tepen, dasi je ubogemu kužku enako hudo stradati kakor človeku. Še huje, o dosti huje!

«Tako ne pojde,» je odločila gospa Mezinčkova. ter dala kruhek Najcku in Miški. «Kličita ga vidva!

Lepo ga kličita in ponujajta mu kruhka, dokler ga ne zvabita v izbo.»

In res! Umna žival je zaupala otroškemu lažkanju ter je sledila malčkoma najprej v vežo in končno v izbo. Gospa Mezinčkova, ki se je skrila med tem k možu v prodajalno, je brž skočila k hišnim vratom in jih zaloputnila. Nesrečni pes je bil ujet, otet stradanja in preganjanja.

Toda on je napak razumel rešitelje. Ne meneč se za kruh, ki mu ga je nudil Najcek, in za sladke besede, s katerimi ga je obkladala Miška, je šinil žalostno cvileč pod veliko peč in se ni dal več zvabiti na svetlo. Mislil je, da ga hočejo tepsti!

A kmalu je spoznal, da je pri dobrih ljudeh. Štacunarka je prinesla polno skledo mleka in jo postavila predenj. Izprva se je bal, nato je pokusil; in ko je videl, da mu nihče ne brani, je gladno izlokal posodo do dna. Kdo ve, koliko dni že ni okusil tako slastne hrane! Nato se je iznova skrila, a njegove lepe, umne oči so zrle zaupljiveje, in če si ga poklical, je boječe trepljal s košatim repom po tleh. Ko se je gospa Mezinčkova zvečer vrnila iz kuhinje, je našla svojega rešenca v veseli igri z otrokoma. Niti nje in štacunarja se ni več bal.

«Nu, evo ti steklega psa!» je rekla možu pri večerji. «Ali ga ne bi bilo škoda? Tri ure hodā na okoli ne najdeš enakega.»

«Mhm,» je dejal Mezinček.

Minil je teden. Krasni pes se je nekoliko opasel in čisto udomačil. On, Najcek in Miška so bili nerazdružljivi prijatelji. Kdorkoli je prišel v štacuno, se je čudil lepi živali. Samo gospod Mezinček se ni mogel prav sprijazniti z njo.

«Tak kaj?» je izpregovoril nekega dne. «Kako dolgo ga misliš rediti, sestradanca nenasitnega? Čas je, da ga spravimo od hiše.»

«Kako pa!» se je uprla soproga. «Nikamor ne pojde. Zastonj ga ne damo, prodati ga ne smemo, ker se utegne zglasiti lastnik. Ako pa ostane nam, si ne moremo želeti umnejšega in boljšega čuvaja.»

«Saj vidiš, da ni za lov!» je momljal Mezinček.

«Tem bolje!» se je zasmejala ženica. «Potem je baš pravi zate.»

«Tuza moj,» se je potegnila Miška. «Ne dam tuzka. Miska jokala!»

A Najcek je že zatulil žalno pesem...

Štacunar se je moral vdati. Izgubljeni pes je imel spet dom in gospodarja.

«Kako mu bo ime?» je vprašala gospa Mezinčkova. «Kuža je vsak, kdor laja.»

«Parizelj naj bo,» je predlagal Mezinček. «Ali pa Muri.»

«Za božji čas!» se je ustrašila štacunarka. «Ne, ne, naš lepi kužek dobi gospodsko ime!»

Po dolgem posvetovanju so ga nazvali Kastorja. In Kastor je veselo pomigal z repom, v znak, da je zadovoljen.

Čez leto dni nisi več spoznal pobitega in mršavega berača, ki so ga pripodili hudobni dečki pred Mezinčkov dom. Kastor je postal najzaljši pes v vsej okolici. Stas mu je bil vitek, a močan, glava podolgasta, smrček oster, oči žive in bistrumne. Dolga in gosta dlaka je bila zgoraj črne, po vratu in na prsih rjave, po trebuhu bele barve. Prava radost ga je bilo gledati, kadar je stal na hišnem pragu, oziraje se bodro na vse strani. Grajski oskrbnik, ki se je večkrat zglasil v štacuni, je rekel na prvi mah:

«Vaš pes, Mezinček, je čistokrven škotski ovčar. To je najlepša pasma na svetu.»

In zelo se je potezal zanj; a gospa Mezinčkova in njena malčka ga še slišati niso hoteli. Odkar je bil Kastor pri hiši, ni bilo več treba gledati na otroka. Dobri pes ju je čuval in zabaval bolje od najbolj ljubeče varuške. Ruval se je z njima, igral se skrivnico, prenašal ju na hrbtu kakor konjiček in pazil, da nista pala v bližnji potok ali v kako jamo. Kadar sta spala, je ležal Kastor v nasprotnem kotu sobe in nepremično upiral oči v svoja mala prijatelja. Ob solnčnem vremenu sta večkrat zadremala pred hišo na njegovem voljnem kožuhu; gorje tujcu, ki bi se približal! Brez Najcka in Miške Kastorju ni bilo živeti. Ako so ga priklenili, je tulil toliko časa, da so ga zopet spustili k njima. Imel ju je za svoja prava gospodarja in le nerad

se je dal pregovoriti, da je spremil štacunarja ali gospo Mezinčkovo z doma in ostavil otroka sama.

«Pa pravijo, da žival ne pozna hvaležnosti!» je dostikrat vzkliknila gospodinja.

Oprezni Mezinček se zdaj ni več bal tatov. Po dnevi kakor ponoči je mogel ostati dom na stežaj odprt — brez Kastorjevega dovoljenja ni nihče prestopil praga. Vsakogar je začul in ga takoj naznanil s svojim mogočnim, donečim lajanjem.

Imel pa je tudi neprijetno lastnost, ki je povzročala domačim veliko skrbi. Nikoli ni pozabil strašnega dne, ko so ga hoteli pobiti. Narobe, zdelo se je, da čedalje določneje pomni vse obraze, ki so takrat kričali nanj, vse roke, ki so vihtile krepelce in pobirale kamenje, vse noge, ki so ga gonile. Doma je sicer uvaževal trgovski hasek gospoda Mezinčka in ni odganjal niti sovražnikov, ako so prišli kupovat, a joj, kadar je srečal tega ali onega na samotnem pohodu! Imel jih je zaznamovane vse po vrsti in malokomu je bil še kaj dolžan. Pri tožb in krega je bilo obilo in tudi korobač je časih padal po Kastorjevemu hrbtu, zakaj Mezinček ni hotel, da bi mu propala štacuna zaradi hudega psa. Toda vse je bilo zaman. Čim starejši je postal Kastor, tem nenasitnejše je bilo sovraštvo, s katerim je preganjal nekdanje mučitelje. Zlasti besno je mrzil Rogačevega Krištofa, šestnajstletnega nepridiprava, ki mu je bil tistikrat najhuje za petami. Kakor hitro ga je fantè zagledal, že je

bil na drevesu in se ni upal na tla, dokler je čutil Kastorja v svoji bližini. A Kastor je obljubil Krištofu prav poseben dan plačila!

Zato je Mezinček nazadnje omenil ženi, da bo vendar treba kaj ukreniti s psom. Bal se je, da ne bi izgubil kupcev, še bolj pa ga je bilo strah opravkov s sodnijo.

«Kdo ve, kaj je zmožen storiti lepega dne!» je prerokoval soprogi. «Recimo, da okolje koga do mrtvega: kdo je kriv? Nihče drugi nego jaz. Kaj bi čakali, da se zgodi nesreča! Prodam ga.»

Ta pesem se je razlegala venomer, a težko je bilo reči odločilno besedo. Malčka sta branila svojega prijatelja s tako milimi prošnjami, da mu je oče vedno prizanesel.

In tako je teklo že tretje leto Kastorjeve službe pri Mezinčkovih. Najcek in Miška sta hodila v vaško šolo in Kastor bi ju spremljal, da je smel; a mati se je bala, da ne bi spotoma koga premikastil.

Napočila je ostra zima. Visok sneg je zgodaj ogrnil hrib in dol in mraz je bil tako hud, da je še gozdna divjačina iskala hrane v bližini človeških bivališč. Z Dolenjskega so celo poročali, da se pojavljajo volkovi, ki so drugače redki gostje naših lesov. Najcek in Miška sta dobila vsak svojo toplo jopico, kožušček in rokavičke, da nista zmrzovala na poti v šolo.

Bilo je teden dni pred božičem. Večerilo se je in ščip je že risal na čistem nebu svoj debelušasti obraz. Otrok ni bilo doma; gospa Mezinčkova ju je poslala k vaškemu krojaču, ki je imel napraviti dečku za praznike novo obleko. Roditelja sta sedela v toplo zakurjeni prodajalni. Kastor, ki je ležal pod klopjo in željno čakal svojih ljubljencev, je zdajci zarenčal in poskočil. Zunaj je nekdo sopihal in otresal sneg. Kmalu nato je vstopil grajski oskrbnik, visok, postaren mož s sivimi brki.

«Bog daj, Mezinček!» je pozdravil in odstavil puško, ki jo je imel na rami, v kot. «Nalijte mi kozarček brinjevca, da si otajam dušo.»

Ko sta mu ustregla, je povzel:

«In zdaj se pogodimo za psa. Nocoj se ga pač ne branite prodati.»

«Zakaj?» sta se zavzela štacunar in njegova žena; zla slutnja ju je pograbila. «Ali je mar spet kaj napravil?»

«I, menda je! Kakor vidim, še ne veste ničesar. Ob treh je bil zunaj, ne? Videli so ga. Pod Matajevim znamenjem je zaskočil Rogačevega nepridiprava. Presneto grdo ga je zdelal: obleka raztrgana, Krištof oklan na vseh koncih in krajih. Kar pripravite se!»

«Ali nisem rekel?» se je Mezinček obrnil k ženi. «Zdaj imamo nesrečo!» In jezno je treščil s pestjo po mizi.

«Bil sem tam,» je nadaljeval oskrbnik. «Bog ve kaj hudega ni, a nepridiprav leži in poslali so po zdravnika. Nekaj stotakov bo treba šteti, to je pribito. In ker sem vedel, kaj porečete, sem krenil k vam. Nerad bi videl psa v drugih rokah. Naš gospod ga želi za čuvaja; sile mu v gradu ne bo. Onikrat sem ponujal pet sto dinarjev; nate jih in pes pojde zdajle z menoj. Kako mislite? Velja?» To rekši je položil bankovce pred štacunarja.

«Veljal!» Mezinček je srdito udaril v nastavljeno dlan in spravil stotak v predal.

Gospa Mezinčkova je uvidela, da ni moči drugače.

«Samo brž,» je prosila s solzami v očeh. «Brž, preden se vrneto otroka iz vasi!»

«Kako?» se je zavzel oskrbnik. «Ali ju ni doma? Nu, prijatelja, jaz na vajinem mestu bi jima šel naproti. Gotovo še ne vesta, da je v Dupljah, tri ure odtod, volk prignal srno prav na sredo vasi?»

«Dajte, dajte!» je vzkliknila gospa Mezinčkova, ki je vse drugo prej nego bojazljiva. «Volk — v tem kraju! Prazen strah! Vidi ga samo tisti, ki se ga boji.» Tako govoreč je iskala vrvi, da bi jo privezala ubogemu Kastorju za ovratnik.

Baš ko je pokleknila k njemu, pa se je zgodilo nekaj čudnega. Zvesti pes je mahoma ves vztrepetal. Zarenčal je, nastavil ušesa in prisluhnil; nato je zdajci gluho zalajal in planil proti vratom.

«Kaj mu je?» se je zavzela žena. «Ali je kdo zunaj?»

In kakor bi jo gnala notranja sila, je stopila k vratom, odprla jih in se ozrla po cesti.

«Nikogar ni,» je hotela reči. A tisti mah se je vrgel Kastor v oskrbnika, ki mu je zastopil pot, pahnil ga v stran in šinil iz hiše. Sneg mu je kar prhnil izpod nog. Še trenutek in ni ga bilo nikjer.

«Lepa stvar!» je godrnjal oskrbnik. «Zaslutil je, da ga hočem odvesti, pa je rajši ušel.»

«Če ni zaslutil otrok,» je rekla mati. «Gotovo se vračata in pes jima teče naproti. Takoj bodo tu. Nocoj, gospod oskrbnik, ga ne dobite izlepa, Miška in Najcek bi preveč jokala. Kaj ne,» se je obrnila k možu, «ti sam ga privedeš jutri v grad?»

«Ako je drugim prav, je meni tudi,» se je zlovoljno odrezal Mezinček.

«Samo ne skesajte se.»

«Brez skrbi!» je mahnil štacunar in sklenil na tihem, da Kastorja še pretepe v slovo.

«Jezus!» je viknila gospa Mezinčkova baš tedaj in spet odprla vrata. «Poslušajta!»

S ceste se je čul otroški krik in cepetanje drob-
nih nožic. Mati je hotela planiti naproti. A že sta
bila tu, na pragu, vsa zasopla, vsa prepadena, vsa
bleda od strahu.

«Ata!» je zajokal Najcek z drhtečimi ustnicami,
«teci pomagat Kastorju!... Ko sva šla z Miško
proti domu... je stopil iz gozda tak velik, siv

pes... in je prišel k nama... Oči so se mu svetile... in čisto tiho je bil... Tedaj prileti Kastor in se zažene v velikega psa... Tako strašno sta se grizla... da sva se zbala... in sva zbežala domov — —»

«Bog nebeški!» je zavpila mati. «Otroka moja!»

«Kaj sem dejal?» je rekel oskrbnik in strogo pogledal štacunarja. «Puško v roke in z menoj!»

To rekši je skočil na cesto. Mezinček mu je drgetaje sledil. Bal se je kakor še nikoli v življenju, a kaj, ko ni bilo izgovora... vse misli v glavi so mu zastale... nič, prav nič mu ni hotelo priti na um!...

Do ovinka — ničesar. Toda izza ovinka se je slišalo hropenje, besno renčanje, hlastanje divjih čeljusti... Večerna senca je ogrinjala tisti kos ceste. In v senci sta nejasno videla dvoje živalskih postav, borečih se druga z drugo na življenje in smrt...-Eden izmed nasprotnikov je bil hujši... držal je drugega za goltanec... evo, zdaj ga je stresel in ga je zrušil na tla!

«Ne streljajte!» je kriknil oskrbnik, sopihaje proti bojišču.

Toda nekaj trmastega, nepremagljivega je velelo Mezinčku narobe. Jedva petnajst korakov — slep bi moral biti, da ne bi zadel! Da, Mezinček mora ustreliti! On, ki je pogodil Brlizgovo kravo, ubije tudi volka in slava njegovega imena bo živela do poznih rodov!...

Pomeril je, baš v tistem trenutku, ko je oskrbnik napel petelina. Strel je treščil v mesečno noč... In zmagovalec je pal! Mezinček je hotel zavrisniti, a glas mu je obtičal v grlu. Zakaj tovariš — —

«Uuuu!» je zarjul stari lovec od nečloveškega gneva. In se je obrnil, žugaje štacunarju s pestjo, in mu je zalučil hudo, prav hudo besedo...

Premaganec je bil ogromen volk! In zvesti Kastor, ki ga je zadavil, sam krvaveč iz bojnih ran, je ležal preko njega, zadet na smrt, prebit po svinču lastnega gospodarja! Zaječal je, vzdignil lepo glavo, prezirljivo pogledal Mezinčka in strepetal...

«Ali bi ga!» je rohnel oskrbnik, tresoč štacunarja za ramo. «Najlepši pes v vsej deželi — ustreljen! In še takole!...»

«Kaj nisem... volka? je jeknil Mezinček.

«I kje, budalo!» je zavpil stari mož. «Poglej, saj imaš oči, da vidiš!»

Roka se mu je tresla, ko je nameril puško in pognal sivcu, ki je še gibal, svinčenko v glavo. Nato je brez besede zgrabil zver za zadnje noge, da bi jo vlekel k štacuni. Trenutek nato se je ustavil.

«Poberi ga vsaj, ko ti je rešil otroka!» je zarjenčal, videč, da caplja Mezinček praznorok.

In Mezinček je storil po njegovi volji.

Oskrbnik je spravil mrtvega volka v štacunarjevo drvarnico in srdito odšel. Ko se je vrnil drugi

dan po volčjo kožo, se je čulo iz izbe milo jokanje otrok, za vratom pa je hlapec s kamenjem zasipal staro apnenico, v kateri je ležalo truplo junaškega psa. Gospodar in gospodinja sta bila v prodajalni. Gospa Mezinčkova je imela rdeče oči, a Mezinček je gledal kakor levi razbojnik.

«Pet sto dinarjev dobim,» je kratko dejal oskrbnik.

In štacunar je s tresočo roko položil na mizo pet stotakov, ne da bi črhnil besedico.

Tako se konča zgodba o Kastorju, zvestem psu.

JAKA JUNAK!

Gospod Seljan je višji uradnik. Po prevratu so ga pozvali na važno službo v prestolici. Ker je v mestih dandanes težko dobiti stanovanje, se je odpravil sam, ženo z otrokoma pa je ostavil na majhnem posestvu, ki ga je podedoval po ujcu. Tako sta postala dvanajstletni Janko in desetletna Minka prebivalca zale hišice na kmetih, tik pod Šmihelsko goro.

Domek stoji na pologu sredi velikega sadovnjaka, obdanega z gabrovo mejo; za njim šumi les, pod njim se širi vasica in onkraj nje zeleni široka ravan. Ako se ozreš izpred hiše na desno, zagledaš Msko mestece, kamor hodita deček in deklica v šolo. Vse proste ure prebijeta v sveži prirodi, ki je tukaj podobna raji. Nikoli se ne dolgočasita. Sadovnjak jima nudi najlepše igrališče, v gozdu je prijetno iskati gob in cvetic; z belo zimo pa nastopi vesela doba sankanja, kepanja, sneženih mož in krmljenja gladnih ptičkov, ki zato spomladi glasno prepevajo po okolici.

In ptičke ljubita naša prijatelja nad vse. Minka je celo koprnela, da bi smela rediti pisanega liščka

v kletki, katero je našla pod streho. Ko pa je prosila mater dovoljenja, je gospa Seljanova odločno zmajala z glavo.

«Kaj bi rekla ti, ako bi te zaprli v čumnato? Ne krati živalcam svobode.»

«Bilo bi res barbarstvo,» je pritegnil brat, ki je hodil v drugo gimnazijo in se je rad postavljajal s svojo modrostjo. «In če že naj redimo ptiča, glasujem jaz za kavko.»

«Uh!» se je zdrznila sestra, «grde črne kavke ne maram za ves svet!»

«Zakaj ne?» se je razkošatil dijak. «Profesor nam je povedal, da so vrane in kavke izmed najbistroumnejših ptic. Udomačijo se kakor psički; še govoriti jih naučiš.»

«Kakor papige?» je vzkliknila Minka in plosnila z rokami.

«Kakor papige. In kmetu koristijo, ker zobljejo mrčes. Papa pravi, da bi ogrci uničili vse žito na polju, ako ne bi bilo kavk in vran. Tudi grde niso. Poglej!» To rekši je pokazal skozi okno.

Bila je pozna jesen. Vranji rod se je zbiral na polet v južne kraje. Stoglava jata kavk se je pravkar z vriščem in čebljanjem spustila na sadovnjak.

«Kako zabavno se zibljejo med hojo!» je ostrmela Minka. «In kako ljubko kramljajo med seboj: jak, jak, jak! Slišiš, mama?»

«Nu, evo,» je povzel mali učenjak. «Čital sem, da skličejo v važnih trenutkih pravcato skupščino

Ako se pojavi v kraju ujeta ali druga nevarnost, prilete vse kavke na veliko drevo in se posvetujejo, kaj je storiti. A zdaj se odpravljajo v tople dežele. Sijajno bi bilo leteti z njimi!»

Kakor v potrdilo je tisti mah zakričala vsa črna truma in se je vzpela v zrak. Nalik temnemu oblaku so krožile čedalje više in končno zavile naravnost proti južnim goram. Za vasjo se je pridružila druga jata, v daljavi tretja. Gotovo jih je bilo več nego tisoč, ko so izginile otrokoma izpred oči.

«Kam lete?» je vprašala Minka, pozorno gledaje brata z višnjevimi očmi.

«V Afriko; v Egiptet in Alžir. Spomladi se vrnejo. Gnezdile bodo v vaškem zvoniku in na visokih smrekah, ki jih vidiš tamle nad cesto. Nekaj pa jih menda sploh ne odleti nikamor.»

«Kaj ne,» je šepnila Minka, «ko bodo imele mladiče, splezaš na smreko in nama dobiš kavkca, da ga odgojiva. Boš, Janko zlati? Daj častno besedo!»

Janko je obljubil, a kmalu se je natihem skesal. Zakaj tiste smreke so višje od samega zvonika.

Minka je trdila vso zimo, da je letos dolga kakor še nikoli ne. Ptičice, ki so ostale na Seljanovem sadovnjaku in v smrečju za hišo, bi poginile od gladu, da nista vrla otroka lajšala njihove bede. Nazadnje pa je zasijalo rešilno solnce živim in ljudem. Sneg je skopnel, trobentice so prigledale iz otajane zemlje in žvrgolenje drobnih

pevcev je zadonelo z vseh strani. Tudi vaške kavke so se vrnilo. Minka ni mirovala, dokler je ni Janko odvel pod smreke, na katerih gnezdiyo kavke in vrane. Naštela sta gotovo petdeset velikih, iz dračja surovo spletenih gnezd; Janko je povedal, da so znotraj obložena s slamo, dlako, cunjicami in vsakovrstno mehko šaro. Videla sta ptice, ki so neumorno znašale gradivo in odganjale tuje vsiljivke, da jim ne bi prevzele starih domov.

«A kdaj zneso jajčka?» je vprašala Minka.

«V prvi polovici aprila,» je odgovoril vseznalec. «In sredi maja se izvale mladiči.»

«Sredi maja!» je radostno ponovila sestra in oči so ji zasijale. «A kako,» je povzela plašno, «kako mi pojdeš po kavkca na takšno visoko drevo?»

Prav to je ugibal Janko sam; sram ga je bilo, da je obljubil splezati na smreko, ki se ji davno ni čutil kos.

«Moja skrb!» je rekel trdovratno. «Beseda dana, vez velja.»

«Ubiješ se!» je žalobno vzkliknila Minka.

«Pa se ubijem! Može držimo častno besedo, tudi ako nas stane življenje.»

«Ne, ne, rajši ti jo vrnem. Ne maram kavkca, Bog ne daj hoditi ponj!»

«Dobro,» se je vdal Janko ves zadovoljen. «Ako sama nočeš, je stvar drugačna. Tvoja volja naj se zgodi.» In kamen se mu je odvalil s srca...

Ko sta krenila domov, je Minka vso pot molčala in skrivala solzne oči. Njen up je plaval po vodi... A kaj, ko je šlo Janku za življenje!

Nu, časih dobiš kavkca tudi brez plezanja.

Ko so ptice izvalile in jele krmiti svoj rod, se je zgodilo, da je sedel med petorico mladičev v gnezdu starega Kava in zveste mu družice Kavke majhen požeruh, kakršnega niso pomnile niti najstarejše vrane. Vse bibe in ogrce je odjedal svojim bratcem in stara dva sta kar omagovala, zakaj njegovo zevajoče in vpijoče žrelce ni bilo nikoli sito. Dokler je bil čisto majhen, se je še kako prebilo z njim; ko pa mu je zraslo perjiče in so se mišice njegovih nožic in perotničic učvrstile od tečne hrane, je postal lakomni kavkec prava šiba za svojo družinico. Bratci so ginevali od lakote in uboga roditelja nista vedela kod ne kam. Vse kavke in vrane s sosodnjih dreves so strmele nad tem nevidenim čudom; še gospodska žlahta iz župnega zvonika je prihajala v vas, da si ogleda požeruha.

«Malo prida fantè!» je rekel lepega jutra ujec Krak, majaje s sivo glavo. «Vse gnezdo vama ujé! Kra, kra!»

«Ubijta črevo predrto in vrzita ga iz gnezda,» je svetovala teta Kraklja. «Bolj pametno je ohraniti štiri nego enega. Kral!»

«Krrr!» se je uprla mati Kavka. «Tega pa že nel Ubiti mojega velikega, sladkega sinka! Nak, nak! To bo najlepši kavkec na svetu.»

A tisti mah je priletel oče Kav z veliko bibo v kljunu in požeruh se je siloma zagnal proti njemu. Grdobica se je bal, da ne bi dobil grižljaja najmanjši bratec, ki že dolgo ni prestregel ničesar. Zaletel se je prav na kraj, zinil na stežaj in zakričal, kakor bi ga devali iz kože. V kazen za svojo lakomnost pa je izgubil ravnotežje in pal iz gnezda.

«Krrr!» je obupno zavpila mati. Tudi oče Kav je zavreščal in biba mu je ušla iz kljuna v grmovje.

Nesrečni kavkec pa je obupno prhotal s perotnicami, ki jih še ni umel rabiti, in je fofotal vse globlje in globlje z visoke smreke, dokler ni priletel na tla. Baš toliko da se ni ubil!

«Aj, aj, aj!» je zajokal, žalostno gledaje iz trave navzgor. «Tu je dolgčas! Poberite me, ali pa mi dajte vsaj jesti!»

Vse kavke iz sosedščine so ga obletavale in se zgovarjale, kako bi mu pomogle. Oče Kav, ki je mož in skriva svoja čustva, ni rekel besedice; zato pa je zletel na njivo in se je vrnil z mastnim črvom, ki ga je porinil nesrečnemu sinku v kljun.

«Mar bi krmila one štiril!» se je obregnila teta Kraklja. «Škoda je bib za tega! Če ga podnevi ne vzame mačka, ga sne ponoči lisjak. A jaz

klepetam, ko mi deca v gnezdu gladuje. Iskreno so žalje: kra, kra!» To rekši je odletela z ujcem Kraškom v zvonik.

«Joj meni!» je tarnala uboga Kavka. «Lisica da naj te pohrusta, mačka da naj te pojé? Nak, nak, sinko moj zlati; branila te bom do zadnje kaplje krvi! Krrr! O, Kavkin kljun je oster in jak! Jak, jak!»

«Jak!» je potrdil oče Kav.

«Aj, aj, aj!» so zavpila kavčeta v gnezdu. «Lačni smo, umiramo! Dajte nam jesti! Sladkih ogrčkov, pisanih bibic, mišjega salca, mušje krvi!»

Žalostna roditelja sta morala zleteti deci po hrano. V tem pa je prišel mimo smreke gospod Seljan, ki je baš dospel k svojcem na dopust. Zategledal je nesrečnega kavkca, usmilil se ga in ga prinesel otrokoma v dar. To vam je bilo veselja! Minka je hotela kar znoreti.

«Samo s pogojem, da mu nikoli ne ostrižeta peroti,» je rekel oče. «Naj odleti, ako hoče; hvaležen vama bo. Človek in živalca, vsaka stvar ljubi svo budo.»

«Saj ne bo hotel!» je klicala Minka, božaje debeloglavega ptička. «Predobro se mu bo godilo pri naju. Dajala mu bova sladkega mlečka, belega sladkorčka, kruhka maslenega in bibic, samih najboljših! Glej, Janko, kako zaupno mi čička na roki! Kakšne svetle črne čižmice ima! In kako lepe očke, kakor od višnjevega porcelana! Jeli,

kavkec, da ostaneš pri nas? Toplo gnezdece ti na-
pravimo v oknu, govoriti te naučimo, filozof po-
staneš. A kako te nazovemo? ‚Biserček‘, da?

«To je zanj pretežko,» je rekla gospa Seljanova.
«Ako hočeš, da se nauči govoriti, mu daj ime, ki
bo pristojalo njegovemu kljunu.»

«Jaka naj bo,» se je oglasil Janko. «Saj slišiš,
kako se menijo kavke: jak, jak! To si gotovo za-
pomni.»

In tako so krstili kavkca za Jakca.

«Aj, aj, aj!» je zavreščal Jaka, ko je dobil ime.
«Ime je postranska stvar, jesti je prvo!»

Njegov želodček ni bil nikoli poln; ako si mu
le prst pokazal, že je zeval in vpil, da je odmevalo
po vsej hiši. Otroka si nista privoščila ničesar, ne
da bi dobil Jaka svoj del. In Jaka je kmalu spo-
znan, da ga ljubita. Prav nič se ni bal; kakor hitro
je mogel, je skočil sam od sebe na prst, pa tudi na
ramo. Brusil se je Minki ob ličece, prekladal
krilca, trepljal z repkom in prigovarjal: «Jak, jak!
Kav, kav!» Skakljal je za otrokoma kakor majhen
psiček, in kadar sta se vračala iz šole, ju je po-
zdravljaj že od daleč in jima tekkel naproti.

«Kav, kav!» ga je oponašala Minka. «Naš Jaka
je čil in zdrav!»

In kako se je umel igrati! Najbolj ga je zani-
mala prazna škatlica; Minka jo je zapirala, Jaka
jo je odpiral. Izdiral je celo male predalčke iz
gospejinih omaric, zakaj v kljunu je imel uprav

neverjetno moč. Orehe je klal mojstrski in njih mastna jedrca so mu bila posebna slaščica. Vse kote in posodice je pretaknil, nobeno zmerjanje ni ugnalo njegove radovednosti. Zlasti marljivo je iskal užigalic, in kadar jih je našel, jih je raztrosil po vsej sobi.

«Jaka baraba!» ga je oštevala mati. «Prav za nalašč mi dela to!»

A Jaka je živel po svoji debeli glavi; ostal je nepoboljšljiv porednež in iztikač. Vso hišo je krotil in vse je bilo njegovo. Svetle stvari je odnašal na svoje okno, in ko se je izuril v letanju, tudi še delj. Izgubljeni svinčniki, peresniki, naprstniki in šivanke so se prav gotovo našli v kakem Jakovem skrivališču. Krajev, kjer je rad stoloval, je bilo obilo; v Jankovi sobi si je izbral omaro. Cele ure je stopical po nji ter poslušal dečka pri učenju, prav kakor bi ga nadzoroval.

«Le pazi nanj, Jaka,» mu je naročevala gospa Seljanova. «Priganjaj ga, da v šoli ne bo opominjan!»

Strastno rad je cefral kako cunjico; zadovoljil se je tudi z novo žepno rutico ali z Minkinim kloščkom. Še bolj pa ga je mamil papir. Kakor hitro je gospa odložila časopis, že je pri njem in ga je obdelaval na vse pretege.

«Jaka čita podlistek!» sta se smejala otroka. «Ali ga pustiš, grdobica?»

A Jaka je brž ugrabil velik kos in zletel z njim na lipo, kjer ga je vestno raztrgal.

Kmalu je natanko vedel, kdaj bo v kuhinji kaj dobrega. Točno kakor ura je priletel na okno in poprosil:

«Kav, kav! Dajte, da pokusim!»

Pri obedu je mogočno sedel na hrbtu praznega stola in strogo pazil, da ga niso prezrli, kadar je prinesla Jerica sladko jed. A kako bi pozabili nanj!

Snažen ni bil — Bog ve, da ne! Seljanov Jaka je bil najgrja črna packa, ki si jo morete misliti. Vsi Minkini opomini so bili bob v steno. Toda nihče mu ni prav zameril, ker se je umel tako prisrčno dobrikati. Ako je po daljšem času spet zagledal deklico — frk! ji je skočil na ramo, išoč s kljunom njenih ustnic, kakor bi jo hotel poljubiti.

«Vidite, vidite!» je cepetala Minka. «Poljubček mi ponuja!»

Toda Jaka je prežal le na drobcene bele zobe, ki so ga mikali kakor vse svetle igrače.

Časih je bil za šalo hud; našobil je perjiče na temenu, zavil vrat, nagnil glavo in pogledal na moč grdo, kakor bi hotel reči otrokoma:

«Raca na vodi! Ali vaju bom!»

Dostikrat se je tudi zares ujezil; tedaj je pihal kakor muca in ščipal kakor rak. In bal se ni prav nikogar. Njegov ostri kljun je bil vedno pripravljen. Ko ga je hotel veliki petelin zapoditi, mu je skočil brez pomišljanja na hrbet in ga jel tako

neusmiljeno česati po roži, da je zdirjal kikirikež v smrtnem strahu okoli hiše, s srditim črnim jezdecem v zatilku. Vaški otroci, ki so ga izprva hodili občudovat, so se ga kmalu bali, zakaj Jaka se je najrajši igral tako, da jih je popadal za bose nožice. Iz same ljubezni, to se ve!

O večernem mraku je sel na rešetko v svojem oknu, obrnil glavo nazaj, stisnil jo pod perot, skrtil eno nogo med perje na svojem trebuščku in zaspal.

«Jaka spi, spi,
na eni nogi stoji,
glavo pod pazduho tišči!»

Tako se je norčevala Minka. A Jaka se je malo zbrknil za to!

Rasel je v starosti, premetenosti in porednosti kakor kopriva za jarkom. Govoril pa je še vedno po svoje. «Kav, kav! Jak, jak!» in v strahu ali jezi: «Krrr!» — to je bila vsa njegova učenost.

«A vendar ga naučim!» se je upirala Minka. «Zdaj ga vadim, da bo priletel zarana k meni na posteljo in mi bo voščil: Dobro jutro, gospodična!»

«Neumnica!» jo je kregal Janko. «Kje naj si kavkec zapomni vse to? Narekuj mu kratke besede, ki bodo podobne njegovim lastnim glasovom.»

In Minka je pričela še tisti dan:

«Jaka lep! — Jaka junak!»

«Jaka baraba!» je pomagal brat. To ga je Minka zlasala!

Jaka pa je modro poslušal oba in gledal, kakor bi vedel še dosti več.

Na jesen je imel Minkin kavkec že dolge črne peroti. Svetile so se kakor najlepša izpreminjasta svila. Mavrica v njegovih očeh je izgubila višnjevo barvo in je postala rjava, a Minka je trdila, da je tako še lepši. Izkratka, bil je krepak in zal mlađenič in letal je — po Minkinih besedah — kakor orel! Če sta bila otroka z doma, je sfrčal v vas na potep. Neredko se je klatil do noči, a mrak ga je našel vselej na njegovem oknu.

Tedaj se je zgodilo nekaj čudnega v Jakovem življenju.

Lepega septembrskega dne je priletela v sadovnjak velika jata kavk in vran. Med njimi je bil tudi Kav, Jakov oče, in Kavka, Jakova mati, ki sta ga imela za mrtvega in sta ves čas žalovala za njim. Jaka je baš sedel na tepki ter urejal svojo zbirko peres in šivank. Roditelja sta ga takoj spoznala.

«Jak, jak!» je zavriskala mati. «Evo te, sinko zlati, nepozabljeni moj! Ni te snela muca, ni te pohrustal lisjak!»

«Kav, kav!» ga je pozdravil oče. «Kako si nama ostal živ in zdrav?»

«Jak!» se je odrezal kavkec. «Dobri ljudje so me vzeli pod streho. Nič sile mi ni. Nak, nak!»

«A na domači smreki je bolje. Gorski veter ziblje tvoje brate, kadar skrijejo glave in se pre-
dajo snu. Na poljih je polno žužkov in črvičev, v
grmovju so ptičja gnezdeca s sladkimi jajčki...
In z vseh strani vabi široka svoboda; tako daleč
moremo leteti, da se nam niti ne ljubi. Daj, sinko,
vzdigni se z nami!»

Roditelja in bratje so obletavali Jaka z glasnim
krikom, da bi zbudili v njem potepuško strast.
Nekaj nežnega, davno milega se je oglašalo v
kavkčevem srcu.

«Daj!» ga je nagovarjal oče Kav. «Poleti z nami,
da okusiš slast, ki jo čutimo mi, kadar prhne
sedemsto črnih kril in se začuje pesem potujoče
jatel!»

In Jaka je razgrnil krila in se je spustil v zrak.
Z zmagoslavnim vriščem so ga obdale kavke in so
zagnale pesem popotno...

A tedaj je stopila Minka na prag.

«Jaka!» je viknila. «Ostani pri meni! Ne leti z
njimi, prijateljček moj!»

In kavkec, ki je plaval že visoko nad hišo, je
zdajci čudno zavpil, kakor da se je nekaj utrgalo
v njem... Srdito je predrl obroč spremljajočih ga
svojcev in se je spustil nazaj na drevo.

«Krrrr!» so zavreščale kavke. «Vzdigni se, malo-
pridnež, in pojdi z nami! Ne bodi svojemu rodu
nezvest! Bodi mož, korenjak, jak, jak!»

«Nak, nak!» je kriknil odpadnik Jaka. «Ciganska družba mi je za malo! Tu imam vsak dan dovolj sladkorčka, mlečka in kruhka maslenega; vaših bib pa še videti ne maram, brrr! Po rokah me nosijo, na okencu spim, svetlih igračic imam, da ne vem, kam bi z njimi... Nočem se vrniti v beračijo! In tudi preneumne ste mi. Fin kavkec sem postal, študiran kavkec; zdaj se učim za maturo, potlej napravim doktorat; še malo in umel bom govoriti! Kadar je mali gospodek v šoli, brskam po njegovi mizi; pospravljam mu peresa, urejam zvezke in trgam domače naloge, ako se mi zde za nič. Kavkec Jaka je učenjak, jak, jak! Na omari je založil Janko svoj novi francoski slovar; našel sem ga in se vsak dan učim iz njega. Sedemnajst listov sem že predelal, in česar se naučim, to iztrgam, da vem, do kod sem prišel. To vam je gospodski jezik! Parlez-vous français? Nak, nak? Quel tas d'idiots!»

To rekši se je obrnil in sfrčal Minki na ramo. Kavke so žalostno odletele.

«Bodi proklet!» je kričal stari Kav iz višine. «Krrr! Svoj rod si zatajil! Bodi proklet!»

In Jaka je skril glavo pod pazduho, kakor bi se sramoval. Več dni je bil nemiren in otožen; a sčasoma je pozabil, da so ga svojci zavrgli, ker se je odrekel lastne krvi. Utolažil se je.

A tudi kavk ni bilo več v sadovnjak. Tam na cerkveni strehi so se zbirale, da bi zletele v Egipt

in Alžir; in nekega dne so prhnile s črnimi krili in so zapele pesem potujoče jate...

Jaka je ostal pri Seljanovih. Njegova samopašnost je postajala čedalje večja. Minka in Janko sta ga bridko oštevala, ker je tudi pozimi uhajal v vas, čeprav mu tam niso dajali ne jesti ne piti in so ga dražili s šibami ter lučali kamenje za njim.

«Preobjel se je dobrega,» je govorila mati. «Lepega dne se vama potepe v široki svet. Kavka ostane kavka.»

In res je izginil, baš na svetega Nikolaja dan. Zmračilo se je, a Jakca ni bilo od nikoder.

«Kak maček ga je zadavil,» je trdila Minka jokaje. «Ubogi Jaka je mrtev!»

A Jaka je bil živ. Z našobljeno glavo in divjim pogledom je sedel na peči pri Žigonovem Tinetu, ki ga je zvabil v hišo in brž zaloputnil vrata. Da ne bi odletel, mu je grdež ostrigel repek in krasne črne perotnice. Vse Jakovo pihanje in kljuvanje je bilo zaman in zdaj je sedel siromak kakor hrom invalid in je obujal kesanje in si ni vedel pomoči. Ne jesti ni hotel ne piti, pa naj mu je mali tat še toliko prigovarjal.

Tretji dan je ostal po naključju sam v izbi. Vsi so nekam odšli; na polici pa je ležal bankovec za pet dinarjev, ki ga je vzel Tinetov oče iz miznice, da bi poslal paglavca po žganje. Jakove oči so že ves čas maščevalno merile nanj. Kakor hitro je videl, da ni nikogar — smuk! je skočil s peči na

tla, s tal na klop, s klopi na posteljo, s postelje na polico. Ko so se ljudje vrnili, je trgal Jaka poslednji košček petaka na dvoje!

Oča Žigon mu je hotel zaviti vrat; a Jaka ga je kljunil v ogojnek na prstu, srfotal na tla in v zmešnjavi ušel.

«Jaka baraba!» je vikal za njim malopridni Tine, ki so mu navijali uro.

«Jaka junak!» si je mislil pogumni kavkec in se je skrtil med drva, da ga ne bi našli. Ko je nevarnost minila, jo je ubral po vasi, da bi se vrnil domov. A joj, pristrižena krila ga niso nosila; klavrno je skakljal po cesti in kmalu so mu opešale noge. Ves nesrečen je počival na kamnu, kar ugleda sivega mačka, ki je potuhnjeno lezel za njim.

«Krrrr!» je zavreščal v smrtnem strahu. «Zdaj je po menil!»

Tisti mah je prišla Grebenarjeva Metka, ki ga je dobro poznala. Vrla deklica je zapodila krvočločnega muca v beg, vzela kavkca na roko in ga odnesla k Seljanovim.

«Vidiš, nepridiprav, kako se godi potepuhom!» ga je oštela Minka, ko je zvedela žalostno zgodbo. «Ali boš zdaj poslušal?»

«Kav, kav!» je odgovoril Jaka in milo pogledal, kakor bi ji obljubljal poboljšanje.

In res se je držal pozimi doma, saj ni mogel siromak nikamor; pa tudi zeblo ga je v visokem snegu, ki je odel zemljo. Najrajši je zdaj oprezal v

kuhinji; tu je bilo toplo in vedno se je dobil kak priboljšek. Ako so ga ostavili samega, se je zabaval z ropotom pokrovk, ki jih je metal s sklednika, in z žvenketanjem skodelic, ki jih je pobijal.

«Jaka, Jaka!» mu je grozila gospa Seljanova. «Če ostaneš tak razbojnik, ne boš dolgo služil pri nas.»

Toda njena ljubljenca sta prosila zanj, češ da je le iz obupa tako hudoben, ker so mu ostrigli peroti.

«Nu kako, Jaka?» je vprašal gospod Seljan, ko se je pripeljal o božiču na dopust. «Ali so te naučili govoriti?»

«Nak, nak!» se je odrezal kavkec. «Pomalem gre; tudi ti nisi postal na prvi mah uradnik v ministrstvu. Za vse je potreba časa.»

«Spomladi začne,» je oče potolažil Minko in Janka. «Tudi jaz sem imel nekoč krotkega vrana. Prvo leto je samo krakal, o binkoštih pa je ne nadoma zaklical: Krokari!»

Minka je s koprnenjem čakala pomladi. Ko pa je toplo solnce pregnalo sneg, je imel Jaka bolj nujen opravke. Ves nemiren je postal in zdajci so ga zalotili, kako znaša slamice, papirčke in razno suhljad v kotiček na vrhu podstrešnih stopnjic.

«Jaka plete gnezdo!» se je prismejala Minka. «Jajčka bo nesel, mladiče valil!»

A njeno veselje je bilo prenačljeno. Jaka je nekaj dni razkladal gradivo in pihal na vsakogar, kdor ga je motil; nato pa se je otožno zamislil

in spoznal, da iz te moke ne more biti veliko-
nočnih potic.

Sadovnjak in gozd sta ozelenela in Jaka je spet
zavladal nad okolico hiše. Po cele dni je prebil na
stari lipi v brezkončnih pogovorih s samim seboj.
Njegovi glasovi so bili časih kaj čudni; zdelo se
je, da nekaj poizkuša, a kar ne more pogoditi
pravega.

«Jak, jak!» se je menil prekrasnega jutra v maju.
«Jak, jak! — A!» je pristavil nenadoma. «Jak! A!
Jak! A!» Nato je umolknil. Čez minuto pa je po-
vzel zmagoslavno: «Jak-a! Jaka! Jaka!»

«Jaka govori! Naš Jakec kliče svoje ime!»
Otroka nista vedela od radosti ne kod ne kam.

Tudi Jaka je bil vesel. Kakor bi se postavljajal s
svojim znanjem, ga je razkazoval brez konca in
kraja. Tja doli do vasi se je razlegalo njegovo
vpitje:

«Kav, kav! — Jaka! — Kav! — Jaka! Jak! Jak,
jak!»

Ta lepa pesem se je sčasoma še bolj počlovečila
in izpopolnila.

«Jaka, Jaka!» je zakričal nekoč z vrha dimnika.
«Jaka ba-ra-bal!»

«To si prav povedal!» se je zasmel Janko.

A drugo nedeljo je kavkec preklical:

«Jaka lep!»

In kmalu potem se je glasilo:

«Jaka junak!»

Strme so poslušali vaški otroci. Meščani, ki so hodili mimo na izlete, so se ustavljali in čudili. Hiša je bila vedno polna znancev, ki so hoteli videti učenega kavkca. Vsi mali dečki so prosili Minko zanj.

Med tem so rasle Jaku nove peroti. Kakor hitro je mogel leteti, je postal spet nekdanji cigan. Takoj po zajtrku jo je odkuril proti vasi, tam pa je fofotal od hiše do hiše in se predstavljal:

«Jak! Jaka baraba! Jak, jak! Jaka junak! Jak! Jaka lep!»

A res je bilo samo prvo!

Poletje je minilo v večni skrbi zanj. Njegovi potepi so zbudili čedalje več pohujšanja. Klatil se je po vsej vasi, skakal skozi odprta okna, šaril po sobah in kuhinjah; nobenkrat se ni pozabil okopati v vedru, v katerem je imela Urša Regljačka pitno vodo! In Urša mu je prisegla maščevanje. Da bi ga ne bila!

«Jaka lep! Jaka lep!» se je hvalil grdobica nekoga septembrskega jutra. «Jaka lep! Jaka junak!»

Tako govoreč je skrbno otrebil svoje peroti, zakaj bila je nedelja; nato si je segel zaporedoma z desno in z levo nogo preko pleč in se počehljal po glavi. Ko je začutil, da je ves lep in zal, je brez slovesa razgrnil krila ter izginil v vas. To pa ni bilo samo grdo, bilo je tudi pogubno.

Zvečer so ga prinesli otroci vsega obupanega in skesanega, z repom in perotmi obrezanimi prav ob

živem mesu. Povedali so, da se je kopal v Uršinem vedru, pal v vodo in malone utonil. Okrutnica ga je sicer otela, zato pa je vzela škarje v roko. «Da bo mir pred njim!» je dejala.

Minka je zaplakala na glas, ko je videla nepokornega kavkca tako bednega in pohabljenega. In Jaka? Sam Bog zna, kaj je premišljal tisto noč...

Drugi dan je turobno stopical po dvorišču. Leteti ni mogel več, še skakati ne. «Kav!» je žalostno kriknil za otrokoma, ko sta se odpravila v šolo.

Na povratku sta govorila vso pot o kaznovanem grešniku in ga pomilovala.

«Evo siromaka,» je rekla Minka, ko sta se bližala domači hiši. «Kako otožno pobeša glavo!»

In res je stal Jaka na bregu ter jima gledal naproti, pozdravlja je ju z nebogljenim trepljanjem svojih ostrizenih perotnic. A tisti mah se je zgodilo — — —

«Joj!» sta zavpila Janko in Minka oba hkratu.

Nekaj velikega, sivega je bliskoma šinilo iz višine in pokrilo ubogega Jakca, ki je presunljivo zavreščal. In črno perjiče je zletelo izpod razbojniških krempljev na vse strani...

«Skobec!» je viknil deček in zalučil kamen. «Stoj, lopov, stoj! Ho-oj!»

A že se je vzdignil krvolok in odplul s svojim plenom proti temni goščavi. Kakor v posmeh mu je štrlel izpod sivega života črni Jakov repek...

«Skobec ga nese!» je zajokala Minka in vrgla bratu roke okrog vratu. «Mojega zlatega, dobrega kavkca!»

Tisti trenutek je izbrisal vse neštevilne Jakove grehe. Nihče ni več pomnil njegovih potepov, tatvin, raztrganih zvezkov in odnešenih naprstnikov. Zakaj storilec teh grozodejstev je bil mrtev. Kruti skobec je odnesel poredneža v najvišjo smreko na gori ter je razsekal njegovo še živo telo z ostrim kljunom na vroče, krvave kose, ki so izginili v lakomni golt...

Minka je napisala očetu pisemce, da mu potoži usodo svojega ljubčka.

«Kdo ve?» je govorila še dolgo. «Morda pa Jaka ni mrtev. Nemara je ušel in živi, a ne najde domov. Venomer se mi zdi, da se mora vrniti.»

A Janko ne veruje v take čudeže. On pravi, da preostane samo še ustreliti skobca — če bi Janko imel puško in če bi skobec prišel na izpregled. Toda puške ni, morilec se ne pokaže; Janko pa hodi v gimnazijo, piše naloge in strelja v njih kozle. Tudi to je nekakšen lov!

O božiču je Jaka sam potrdil svojo smrt. Minka je ležala v posteljici in spala. Sredi noči se ji zazdi, da vidi kavkca, kako hodi po znožju in preži nanjo, kdaj pokaže nogo, da bi jo uščenil v palec.

«Jaka!» je vzdihnila. «Mar si se vrnil?»

«Vrnil?» je zategnil Jaka z grobnim glasom. «Tega pa že ne, nak, nak! Jaz živim zdaj v ptičjem

raju, ki je sredi votel, krog in krog ga pa ni. Tam sije solnce ponoči, drevesa rasto s koreninami navzgor, hiše stoje na dimnikih, bibe lazijo po hrbtu, mačke letajo, kavke plavajo kakor na zemlji ščuke. Pusto je v naši deželi, krrr! In preteto sem jezen nate in na tvojega brata. Vidva sta kriva, ki sta me učila človeških navad. Posebno ti! Da me nisi klicala, ko sem hotel s črnimi brati, ne bi hodil k Urši v vas; da se nisem kopal v Uršinem vedru, me ne bi ostrigla; da nisem bil siromak ostrizen, bi skobcu ušel. Pogubila sta me, ker sta me izneverila mojemu rodu. Vsak naj se drži svoje lastne svojine, človek, ptič in štirinoga žival... Hud sem nate in sem prišel, da se ti osvetim.»

Minka je v strahu pomolila nogo izpod odeje, a Jaka jo je krepko uščenil v palec in izginil. Še se je zdelo deklici, da ga sliši z omare: «Jak, jak! Jaka junak!» A to je bilo prevara; v sobi ni bilo nikakega kavkca, nego le molk in tema.

«Nikoli več kavke v hišo!» se je utogotila mati, ko je Minka zjutraj povedala svoje sanje. «Nočem, da bi se ti zmešalo.»

A tudi Minka in Janko sta obljubila, da hočeta poslej spoštovati najdražje, kar je dala priroda živalim: široko, brezmejno svobodo.

«Nihče ni srečen, kdor se odtuji svojemu rodu!» je rekel gospod Seljan, ko je spet prišel na dopust. «To je nauk iz zgodbe porednega kavkca.»

ŽIVALI MED SEBOJ.

(Pet ruskih narodnih pripovedek.)

Miškina kamrica.

Leži tam na polju konjski kostnjak. Priteče miška-luknjačka in vpraša: «Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?» Nihče se ji ne oglasi. Miška smukne v konjski kostnjak in jame tamkaj živeti. Priskače mi žaba-regljačka: «Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?» — Jaz, miška-luknjačka; kdo pa si ti? — «Jaz sem žaba-regljačka.» — Le noter in živi z menoj! — Žaba zleze v kostnjak in jame živeti pri miški. Pribriše jo zajec: «Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?» — Miška-luknjačka in žaba-regljačka; kdo pa si ti? — «Na-vrh-gore-popihač.» — Le k nama, gostač! — Živelo jih skupaj je troje. Priteče lisjak: «Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?» — Miška-luknjačka, žaba-regljačka, na-vrh-gore-popihač; kdo pa si ti? — «Jaz sem povsodi-skakač.» — Priseli se k nam! — In biva četvero jih tam. Pritepe se volk: «Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?» — Miška-luknjačka, žaba-regljačka, na-vrh-gore-popihač in povsodi-skakač; kdo pa si ti? — «Izza-grma»

hlastač.» — Tu imaš stan na izbiro! — Že skupaj živi jih petero. Ali primaha jo medved: «Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?» — Miška-luknjačka, žaba-regljačka, na=vrh=gore=popihač, povsodi=ska=kač, izza=grma=hlastač; kdo pa si ti? — «Jaz sem vse=pomečkač!» je dejal kosmatin, sel na kostnjak in jih vse pomečkal.

Žerjav in čaplja.

Živela sta žerjav in čaplja, napravila si kočico vsak v svojem koncu barjã. Žerjav se je naveličal samskega življenja in sklenil, da se oženi: «Dajmo, zasnebimo čapljo!» Vzel je pot pod noge, sedem milj daleč je brel po blatu; naposled pride tja in vpraša: «Ali je čaplja doma?» — Tisto pa! — «Vzemi me za moža.» — Nak, žerjav, tebe ne maram; noge imaš predloge, suknjo prekratko, še jesti nimaš, da bi ženo redil. Poberi se, dolgin! — Žerjav se je opekel, nu, in je krenil domov. Toda čaplja se je kasneje premislila, češ: «Pokaj bi živela samica, mar bom žerjavu ženica!» In prikoraca k žerjavu in pravi: «Žerjavar, vse eno, vzemi me za ženo!» — Nak, čaplja, take ne potrebujem; ne mislim se ženiti, ne maram te poročiti; glej, da izgineš odtod! — Čaplja se je razjokala od sramote in se je vrnila domov. Žerjav pa je preudaril stvar in je rekel: «Škoda, da nisem vzel čaplje; samcu je bogme pusto na svetul! Kar k nji bi stopil, da se zgovoriva.» Pride

in beseduje: «Čaplja, spoznal sem, da bi se vendar oženil s teboj; ako hočeš, bodi svatba takoj.» — Ne, dolgin, po takih jaz nimam skomin! — Žerjav jo odkuri domov; a tedaj se čaplja premisli: «Zakaj sem odgnala ga, ženina zalega? Samska samota zame ni zdrava, pač rajši vzamem gospoda žerjava!» Odpravi se mu ponujat, ali žerjav je noče. Tako se hodita snubit še danes ta dan, svatbe pa ni in je ne bo.

Lisica-sestrica in volk.

Živela sta ded in babica. «Ti, babica,» reče ded, «napeci pogač, a jaz zaprežem sani in pojdem po ribe.» In gre loviti ribe, nalovi polne sani in jih pelje domov. Spotoma ugleda lisico, ki se je zvila v kolač in leži sredi ceste. Ded zleze s sani in stopi k lisici; toda ona se ne gane, kakor mrtva leži. «Evo darila za ženo!» reče ded, pobere lisico in jo položi na sani, sam pa krevsa naprej in vodi konja za uzdo. Lisica je prežala na to; oprezno jame metati s sani ribico za ribico, vsako posebej. Ko je zmetala vse ribe, skoči tudi sama doli.

«Nu, stara,» reče ded doma, «ne veš, kak ovratnik sem ti pripeljal za kožuh!» — Kje ga imaš? — «Tam na saneh je vse, ribe in ovratnik.» — Babica stopi k sanem: še rib ni, kje neki ovratnik! In jame zmerjati moža: «Oh, klada ti stara! Ali se misliš norčevati iz mene?» Tedaj je ded spoznal,

da lisica ni bila mrtva; hudo mu je bilo in žal, a kaj, ko ni nič pomagalo!

Lisica pa je znesla vse razmetane ribe na kup, sela na cesto in se jela mastiti z njimi. Približa se ji sivec volk in pravi: «Pozdravljena bodi, sestrica!» — Pozdravljen, brat! — «Daj mi pokusit ribic!» — Nalovi jih sam, pa boš goltal. — «Ne umem jih loviti.» — Lej ga, kako pa sem jih dobila jaz! Stopi, bratec, na reko, vtakni rep v luknjo, kjer je led prebit, pa sedi zraven in prigovarjaj: ‚Lovite se, ribice, male in vélike! Lovite se, ribice, male in vélike!‘ Ribice se bodo same obešale na rep; a glej, da boš sedel prav dolgo, drugače ne ujameš ničesar.

In res je šel volk na reko; vtaknil je rep v luknjo, kjer je bil led prebit, in je začel prigovarjati: «Lovite se, ribice, male in vélike! Lovite se, ribice, male in vélike!» Kmalu za njim je prišla lisica; hodila je okrog njega in žebrala: «Jásni, jásni se, nebo! Zmrzni, zmrzni, volčji rep!» — Kaj govoriš, lisica-sestrica? — «Tebi pomagam,» pravi navihanka, pri tem pa venomer godrnja: «Zmrzni, zmrzni volčji rep!» — Dolgo, dolgo je sedel volk pri luknji, vso noč se ni premaknil z mesta in res mu je primrznil rep; hotel je vstati, pa ni mogel! «Jej, koliko rib se je ujelo, da jih še izvleči ne morem!» pomisli sam pri sebi. Gleda, gleda, kaj bi napravil; kar pridejo ženske po vodo, zapazijo sivca in jamejo vpiti: «Volk, volk! Bijte

ga, bijte ga!» In že priteklo in udri po volku — ta z nosilom, ona z vedrom, kar je imela katera pri rokah. Volk je skakal in skakal, dokler se mu ni utrgal rep, in se je spustil v beg, ne da bi se ozrl za ribami. «Dobro, dobro,» je škrtal z zobmi, «to ti poplačam, sestrica!»

V tem, ko je volk lovil sapo, je hotela lisica-sestrica poizkusiti, ali ne bi mogla še česa izmakniti. Prikrade se v hišo, kjer so ženske peklye blince, ter pade na glavo v nečke, povalja se v testu in zbeži. Toda naproti ji pride volk: «Tak tako me učiš? Vse kosti so mi polomili!» — Eh, bratec volk, pravi lisica-sestrica, tebi je udarila vsaj samo kri na dan, meni pa so ušli možgani; pretepli so me huje od tebe, jedva se vlečem na prej. — «Tudi to je resnica,» de volk; «čemu bi hodila, sestrica, kar name sedi, da te odnesem domov.» — Lisica mu sede na hrbet in res jo je nesel dalje. Sedi lisica-sestrica na volkovem hrbtu in brunda potihoma: «Tepeni zdravega nese! Tepeni zdravega nese!» — Kaj govoriš, sestrica? — «Pravim, brat, da tepeni tepenega nese.» — Tako je, oh, res je tako!...

Maček in lisica.

Živel je kmet, ki je imel mačka, sam Bog ne daj, kako malopridnega! Kmet se ga je naveličal. Premišljal je in premišljal, nato pa je zgrabil muca, pobasal ga v vrečo ter ga zavezal in odnesel v

gozd. Sredi hoste ga je izpustil, naj gre, kamor hoče, samo da ga ni več domov.

Maček je hodil in blodil sem ter tja in pritaval do koč, kjer je živel gozdar. Splazil se je v podstrešje in ležal tam, a kadar mu je prišlo, da bi jedel, jo je odkuril v gozd, ptiče in miši loviti, najel se do sitega pa hajd nazaj pod streho; nič sile mu ni bilo.

Ko gre nekoč tako na izprehod, mu pride naproti lisica, zagleda mačka in se čudi: «Odkar prebivam v hosti, še nisem videla take zveri!» Zato se pokloni mačku in ga vpraša: «Povej mi, vrli mladenič, kdo si in odkod, kaj te je zaneslo k nam in kako te zovejo s slavnim imenom?» Maček naježi dlako in reče: «Iz sibirskih lesov sem k vam poslan za župana, ime pa mi je Mucifej Ivanovič.» — Oh, Mucifej Ivanovič, dé lisica, še vedela nisem zate. Kje bi se mi sanjalo! Nu, stopiva k meni v gostel! — Maček krene z lisico; privede ga v svoj brlog in mu jame streči z raznovrstno divjačino, v tem pa ga izprašuje: «Kaj si, Mucifej Ivanovič, oženjen ali samec?» — Samec, se odreže maček. — «Tudi jaz lisica sem še devica; oženi se kar z menoj.» Maček je pritrdil in začelo se je veselo svatovanje.

Drugi dan se odpravi lisica po hrano, da bi imela ob čem živeti z mladim možem, muc pa ostane doma. Ko teče lisica po gozdu, ji pride naproti volk in se pošali: «Kam si izginila, kuma?

Vse luknje smo pretaknili, a tebe nismo dobili nikjer.» — Nehaj, bedak; lisica ni več devica, ampak zakonska ženica! — «Čigava neki, Lizabeta Ivanovna?» — Mar ne veš, da nam je poslan iz sibirskih lesov Mucifej Ivanovič za župana? Županja sem zdaj! — «Nič nisem slišal, Lizabeta Ivanovna! Kako bi se ga dalo videti?» — Uh, moj Mucifej Ivanovič je tolikanj hude jeze; ako mu nisi po godu, te pri priči požre! Glej, da iztakneš ovna in ga prineseš županu v dar; ovna položi, a sam se skrij, da te ne zapazi, drugače ti bo prela slaba.

Volk steče po ovna, lisica gre svojo pot; sreča jo medved in ponagaja. «Kaj siliš vame, kosmatin krivonogi, kakor da sem še vedno lisica-devica in ne poročena ženica?» — Koga si vzela, za božji čas, Lizabeta Ivanovna? — «Tistega, ki nam je poslan iz sibirskih lesov za župana; Mucifeja Ivanoviča sem vzela.» — Ga li pokažeš, Lizabeta Ivanovna? — «Uh, moj Mucifej Ivanovič je tolikanj hude jeze; ako mu nisi po godu, te pri priči požre! Stopi, dobodi vola in mu ga privleci v dar; volk hoče prinesiti ovna. Toda pazi, položi vola, a sam se skrij, da te Mucifej Ivanovič ne ugleda, drugače ti bo prela slaba!» In medved se odpravi po vola.

Volk prinese ovna, odere mu kožo in zamišljen obstane; kar vidi, da vleče medved vola. «Zdravstvuj, brat Mihajlo Ivanovič!» — Zdravstvuj, brat

Levón! Si li videl lisico z možem? — «Ne, brat, sam težko čakam tega.» — Daj, stopi, pokliči ju! — «Ne pojdem, Mihajlo Ivanovič! Hodi ti, ki si pogumnejši od mene.» — Ne, brat Levón, tudi jaz ne maram. — Tedaj priskače zajec, Bog zna odkod se je vzel, in medved zatuli nad njim: «Sèm pojdi, krivogledec!» Zajec se zboji in priteče. «Nu, nepridiprav križemoki! Veš, kje živi lisica?» — Vem, Mihajlo Ivanovič. — «Tak podvizaj se k nji. Mihajlo Ivanovič in brat Levón Ivanovič, reci, sta zdavnaj vse pripravila in čakata tebe in tvojega moža, da se vama poklonita z ovnom in volom.»

Zajec jo odkuri k lisici, kar ga neso noge, medved in volk pa jameta ugibati, kam bi se skrila. «Na smreko zlezem,» dé kosmatin. — A jaz, vprašuje volk, kaj naj storim? Na drevo ne pridem, Mihajlo Ivanovič; usmili se, skrij me kam in reši me zlega! — Medved ga spravi v grmovje in ga zasuje z listjem, sam pa zleze na smreko, prav na vrh, in napenja oči, ali že prihajata Mucifej in Liza. Zajec pridirja med tem k brlogu, potrka in reče lisici: «Mihajlo Ivanovič in brat Levón Ivanovič ti pošljeta glas, da sta zdavnaj vse pripravila in čakata tebe in tvojega moža, da se vama poklonita z ovnom in volom.» — Hodi z Bogom, krivogledec, takoj prideval!»

In res jo primaha maček z lisico. Medved ju zagleda in reče volku: «Nu, brat Levón Ivanovič, lisica že gre s soprogom. Kako majhen se zdi naš

župan!» Jedva pa maček ugleda vola, že se vrže nanj in ga jame mesariti s kremplji in zobmi; vsa dlaka se mu naježi in zraven gode, kakor bi se jezil: «Premav', premav'!» Medved je kar strmel sam pri sebi: «Velik ni, toda požeruh! Jaz bi imel za štirikrat preveč, a njemu je premalo; še naju se poloti, hudiman!» Tudi volk bi rad pogledal Mucifeja Ivanoviča, in ker skozi listje ni videl ničesar, ga je začel razkopavati nad očmi. Maček je čul, kako se listje premiče; meneč, da je miš — hop! plane in zasadi kremplje naravnost volku v smrček. Volk skoči na noge in zbeži, da bi kmalu izgubil rep; a tudi maček se ustraši in šine baš na tisto smreko, kjer je ždel kosmatin. «Nu,» si misli medved, «zagledal me je!» Lesti ni imel kam, zato je priporočil dušo Bogu in je telebnil z drevesa na tla; vsa jetra si je zmečkal, ali vendar se je spravil na noge in pobegnil. Lisica pa je kričala za njima: «On vama že pokaže, le pripravita se!»

Od tistih dob so se bale mačka vse zveri, muc in lisica pa sta se založila z mesom do spomladi in sta živela, da je bilo kaj; še danes ta dan živita, z vsem dobrim se mastita.

Pes in detel.

Živel je nekdam kmet z ženo in nista vedela, kaj je delo; imela sta psa, tisti jima je znašal jesti in piti. Ali minil je čas in pes se je postaral; kako bi

zdaj hranil kmeta z ženo vred, ko sam toliko da ne pogine od lakote! «Čuj, stari,» se oglasi žena, «vzemi ti psa, pelji ga za vas in ga zapodi, naj gre kamor hoče. Bil je čas, ko naju je preživiljal, zato sva ga tudi imela; zdaj ga ne potrebujeva več.» Kmet je vzel psa, odvel ga za vas in ga zapodil proč.

Pes se klati po ravnem polju in strah ga je iti domov, kmet in stara bi ga naklestila. Klati se, klati, pa sede na tla in zatuli na ves glas. Mimo prileti detel in vpraša: «Zakaj tuliš?» — Kako ne bi, detel! Ko sem bil mlad, sem preživiljal kmeta in kmetico; ko sem se postaral, sta me zapodila. Nimam se kam obrniti, da bi počakal konca svojih dni. — «Pojdiva k meni, čuval boš moje otročiče; hranil te bom jaz.» Pes je pristal in stekel za detlom. Detel je letel v les k staremu hrastu; v hrastu je bilo duplo, v duplu detlovo gnezdo. «Sedi pod hrast,» veli detel, «in ne daj nikomur blizu, jaz pa zletim, da ti jesti dobim.» Pes je sel pod hrast, a detel je zletel. Čez nekaj časa, kmalu ali pozno, sam ne vem, se vrne k hrastu in reče psu: «Brž pojdiva v vas; svatbo praznujejo, tam najdeva kaj, da se poživiš.» In res sta jadrno krenila v vas. Ptič je sfrčal v hišo, kjer so slavili svatbo, in jel skakati po mizah, svatje pa metati vanj, kar je prišlo komu v roke; vse so pobili in pod mizo zmetali. V tisti zmešnjavi se je priplazil v hišo pes, ne da bi ga opazili, skrtil se pod mizo, najel se, kolikor

je duša želela, in jo popihal. «Nu, kako, ali si sit?» ga vpraša detel zunaj. — Sit sem, sit, ali pil bi rad, reče pes. «Hajdiva k sosedovim, tam starec žganje pretaka iz soda.» Detel je zletel skozi okence noter, sel na sod in jel dolbsti luknjo baš v dno. Starec je hotel udariti detla in je vrgel vanj lijak, a ga ni zadel; lijak se trklja Bog zna kod, starec skače sem in tja in ga ne more najti, med tem pa teče žganje iz soda in lije na tla. Pes se je pritepel v hišo, napil se in smuk čez prag. Zunaj se najde z detlom in pravi: «Zdaj sem sit in pijan, pa se hočem še od srca nasmejati!» — Dobro! mu reče detel. In sta prišla do mlatičev, ki so mlatili žito. Brž je sel detel enemu na pleča in ga jel kljuvati v zatilnik; drugi dečko je zgrabil palico, da bi udaril ptiča, pa je oplazil mlatiča in koj se je začel pretep. Psa je lomil smeh, da se je kar valjal po tleh.

Nato sta jo mahnila detel in pes na ravno polje in sta srečala lisico. Detel ji je začel nagajati, spuščal se je nizko, tik nji pred nos, in spet frkl v višavo; lisica se je podila za njim čez polje, pes pa se je od zadaj prikral k lisici, priplazil se po trebuhu in hap! jo je držal za vrat in jo začel gristi. Ali baš tedaj se peljal kmet z vozom v mesto, lonce prodajat; videl je psa, kako davi lisico, pri-skočil z gorjačo, udaril na vso moč in ubil oba. Detel se je ujezil na starega, sel njegovemu konju na glavo in mu jel kljuvati oči. Kmet priteče z

gorjačo, da bi detla ubil; priskoči, udrihne — še tisti mah se zvali konj mrtev na tla. Detel pa se obrne, zleti na voz ter jame skakati po loncih in fofotati s perotnicami. Kmet za njim in tresk! z gorjačo po vozu, kar naprej, dokler ni pobil vseh loncev in odkrevsal domov praznorok; detel pa je odletel v gozd.

O GODČEVEM JANKU, LESENEM
KONJU IN UKLETI KRALJICI.

Topovi so grmeli, zastave so vihrale s hiš in zvonovi so zvonili po vseh cerkvah, zakaj mali kraljevič je slavil svoj rojstni dan.

Na dvoru je bil običaj, da so ta dan povabili veliko število dečkov, ki so se rodili tisto uro kakor mali princ. Dečki so prišli za rana v grad in so čestitali princu, on pa jih je pogostil s slaščicami in jim je razdelil svoje stare igrače izza minulega leta. Zaradi imenitnosti je bilo namreč prepovedano, da bi se princ zabaval s kako igračo delj nego dan. Zjutraj so mu jo dali, zvečer pa so jo odnesli v «Shrambo prevzvišenih igračic Njegove kraljevske Visokosti princa prestolonaslednika»; in ker ima leto tristo šestdeset pet dni, se je nabralo vedno po tristo šestdeset pet igrač in mali princ je moral povabiti tristo šestdeset pet majhnih dečkov.

Razdelitev se je začela. Malčki so kar trepetali od radosti, ko so jim lakeji v slavnostnih oblekah podajali krasne igrače. Mali princ, ki je sedel na majhnem prestolčku pod bagrovim baldahinom, jih je gledal z milostnim smehljajem na nežnem

obrazku, zraven njega pa je stal dvorni pritlikavec in oznanjal:

«Škatlica z lesenimi ministri, ki brcajo, ako jih vlečeš za nitko! ... Zaboječek podanikov od bezgovega stržena, ki vpijejo ‚Slava!‘ ... Vrečica redarjev, ki salutirajo in kriče ‚V imenu zakona!‘ ... Tucat učenih možicev in škatlica pozlačenih zvezdic z bucikami; ako pripenjaš možicem zvezdice, pišejo knjige v hvalo tvoje modrosti. Zelo priporočljivo za bodoče državnike! ...» in tako dalje. Zakaj vse igrače malega princa so bile skrbno izbrane, tako da se je z njimi že za mlada učil kraljevati.

Najlepša igrača je bila železnica, ki je drdrala čisto sama iz kraja v kraj. V vozovih so bili kositrni vojniki; vozili so se na vojno in dvorni pritlikavec je trdil, da kličejo spotoma «Živel kralj!» To železnico je dobil vrli Janko, sin bednega starega goslača v Sivi ulici. Ves srečen jo je stisnil pod pazduho, poklonil se malemu princu in stekel domov.

Igrače so bile razdeljene in princ je vstal, zakaj dvorni obrednik, ki ga je učil držati žezlo in nositi krono, je že čakal nanj. Baš tedaj pa je planil v dvorano leni Branko, sin bogatega kupca na Zlati cesti, ki je po stari navadi predolgo spal in zaležal obdarovanje. Videč, da so igrače razdane, je glasno zatulil. Dobri princ je poklical lenuha k sebi.

«Kako,» ga je vprašal, «ali si tudi ti povabljen? Potem mora biti tvoja igrača pripravljena.» Toda igrače za tristo šestdeset petega dečka ni bilo nikjer. Mali princ se je spomnil, katera bi morala biti, in se je zelo razsrdil. «Kam ste dali namestnika od prožne gume, ki ima zlato suknjo in črn dežnik?» je zavpil nad lakeji. «Kam ste ga spravili, malopridneži? Izražamo vam Svoje najvišje ogorčenje!» Lakeji so stali kakor vrsta krivih kljuk in nobeden se ni upal povedati, da je ukral guma stega namestnika sam dvorni maršal in ga je odnesel svojim otrokom. «Tako! Nam dobodite nekaj za lenega Branka!» je ukazal princ in udaril z nožico ob tla. «Drugače vas damo bičati.»

Lakeji so pretaknili ves kraljevski grad, a niso našli ničesar razen starega lesenega šarca na kolesih, ki je stal že od pamtiveka pod streho za velikim dimnikom; tega so privlekli v dvorano. Šarec je bil ves ogoljen, sedlo je imel počeno in rep izdrt in mali princ se ni mogel spomniti, da bi se kdaj igral s to kljuso. Ker pa je bil že naveličan in se mu je mudilo k pouku, je velel dati šarca lenemu Branku in je pripomnil, da naj si sam pripiše: ako bi vstal o pravem času, bi dobil kaj lepšega.

Ves objokan je privlekel Branko šarca domov. Tuleč od jeze je slonel pri oknu, s katerega se je videlo v Sivo ulico, in vsa hiša ga je tolažila. Tedaj pa mu pade pogled na siromašen domek,

ki je stal baš nasproti; v tem domku je živel godčev Janko s svojim očetom. Okno njegove izbice je bilo odprto in Branko je videl ubogega Janka, kako se igra s prelepo železnico. Železnica je drdrala iz kraja v kraj, kositrni vojniki so se vozili na vojno in dasi niso klicali «Živel kralj!» vendar so bili Janku na moč po godu.

Branko se je strašno raztogotil. «Ne maram starega šarca, ne, imeti hočem železnico godčevega Janka!» je kričal kakor obseden. In stari kupec je poslal slugo vprašat, ali dá Janko železnico za Brankovega konja; ako menja, dobi po vrhu rumen zlatnik.

Janko je izprva milo pogledal, a potlej se je spomnil, da bi mogel za kupčev zlatnik ves teden nositi očetu starine, pečenke in belega kruha. Dal je železnico, vzel šarca in rumeni zlatnik in kupil staremu godcu pečenke, kruha in rujnega vina. Jedla sta in pila, godec je godel na gosli, a Janko je jahal na šarcu ter vriskal in pel. Ko se je stemnilo, sta postavila konja v kot za omaro, na kateri je stal porcelanast palček z odbitim noskom; nato sta zahvalila Boga za današnjo srečo in legla spat.

Tista noč pa je bila kresna noč in Janko je imel ponevedoma v žepu praprotno seme, ki je človeku ključ do mnogih skrivnosti. Sredi noči je mesec posvetil v izbico; Janko se je zbudil in je začul znamenit pogovor.

«Dovolite,» se je oglasil palček na omari, «moje ime je Oberon, porcelanasti vilinec grofice Spakovalske. Vrgli so me v smeti, ker mi je hišna odbila nos. Grozno, kaj? Na srečo me je našel Janko in me je vzel pod streho. Ako vam je ljubo, si lahko pripovedujeva istorije. Upam, da me razumete, saj ne govorim skozi nos; kako bi, ko ga nimam!»

«Brrr!» je prhnil šarec pod omaro, «prava reč! Proti moji gospe so grofice sodrga. Jaz namreč nisem navaden lesen konjič; Pegaz sem, dvorni konj kraljice Poezije.»

«Zelo mi je drago,» je rekel palček Oberon z dokaj ponižnejšim glasom. «Vaša družba je zame velika čast.»

«Mislim da! Eh, ko je vladala svetu moja gospa, je živelo človeštvo drugačne čase. Ljudje so bili srečni in blagi in pesnikov je bilo kakor listja in trave, malone toliko kakor zdaj oderuhov; vsako uro sem nesel katerega k svoji kraljici v beli dvor na Parnaški gori. Zahrzal sem, razpel krila in frk! smo bili tam.»

«Oprostite,» je podvomil Oberon, «vaša zgodba se mi ne zdi čisto verjetna. Kako morete trditi, da ste razpeli krila, ko jih nimate? Kakorkoli vas ogledujem, nikjer ne vidim kril.»

«Lahko bi si mislili, da sem uklet, neučakanost! Baš to sem vam hotel povedati. Zla čarovnica Literatura je hotela postati mogočnejša od moje gospe, katero je sovražila zaradi njene lepote. Vzdignila

se je iz svojega brloga in je prilezla na svet. Evo, ta babnica je uklela mojo kraljico. Beli dvor na Parnaški gori se je izpremenil v črno razvalino in sivo trnje ga je preraslo vse prek in prek. V tej podrtiji spi moja krasna gospa kakor mrtva, jaz pa sem postal lesen konjič in nerodni paglavci so me objahali, da me je samega sebe sram.»

«Grozno, grozno,» je vzdihnil omikani palček. «Bodite uverjeni o mojem iskrenem sočutju. Ali ga ni leka zoper to nesrečo?»

«Lek je in ga ni,» je odvrnil šarec. «Nekdanja oblast kraljice Poezije se ne vrne več, zakaj da našnje človeštvo je preveč pokvarjeno; kaj bi ona s temi ljudmi! Ostala ji je samo kresna noč, noč pesmi in lepote. Ako me zajaše v tej noči nedolžen deček in reče rešilni rek, mi zrasto srebrna krila in ga odnesem k svoji gospe. Deček mora poljubiti spečo kraljico na ustnice in Poezija se zbudi in kraljuje vso tisto noč do jutranje zore.»

«Nu,» je vzkliknil palček in Janku se je zdelo, kakor bi mu pomežiknil, «če je tako, vam ni treba obupati. Kakšen pa je rešilni rek?»

«Oh,» je rekel šarec, «lahko si ga je zapomniti:

Beži, črna čarovnija!

Vladaj, jasna Poezija!

Zlo je le, da ga skoro nihče ne pozna. Sto let je nocoj, odkar me je zadnjikrat doletela ta sreča.»

Toda šarec še ni utihnil, ko je smuknil godčev Janko iz svoje posteljice, skočil konjiču na hrbet in zaklical:

«Beži, črna čarovnija!
Vladaj, jasna Poezija!»

Še tisti mah se je izpremenil leseni konj v prelepega živega šarca; iz pleč so mu pognala srebrna krila, iz nozdrvi mu je šinil ogenj, iz oči mu je planil blisk. Udaril je s srebrnimi krili in zletel skozi odprto okno v kresno noč. Letel je šarec z godčevim Jankom, kakor vihra je drevil po luninem svitu čez hribe in doline, čez reke in morske globine. Hitreje od strele z neba na zemljo je priletel konj na Parnaško goro in Janko je ugledal črno zidovje, ki je bilo preraščeno s sivim trnjem. Na vrhu trnjevega zidovja je ždela gnusna pošast in nič je ni bilo, zakaj ta pošast je bila čarovnica Literatura, ki je stražila ukleto kraljico. Groza jo je bilo pogledati, a Janko se ni ustrašil, nego zaklical je z zvonkim glasom:

«Beži, črna čarovnija!
Vladaj, jasna Poezija!»

Pri tisti priči se je razpočila čarovnica v smrad in dim ter izginila. Razvaline so se izprevrgle v prelepe bele dvore in bodeče trnje v rdeče rože, ki so plezale ob marmornem stebrovju vse gori do zlatih streh. Janko je skočil s šarca Pegaza in krenil po visokih vežah in širokih hodnikih. Nikjer

ni srečal žive duše. Prišel je v dvorano, bogatejšo in sijajnejšo od vsega, kar je videl dotlej. Štene so bile od dragega kamenja, v dolbinah so se lesketali zlati kipi in v vsakem kotu je šumel vodometa z dišečo vodo, ki je padala v kristalno kotanjo. Sredi dvorane je stala zlata postelja in na postelji je spala prekrasna gospa, tako lepa in mila, da ji deček še ni videl enake. Njeni rumeni lasje so sijali kakor zarja, polt njenih lic je bila čistejša od biserne matice in rdeče rože, ki so ovijale njene ude in jo priklepale na ležišče, so se zdele bledejšje od njenih sladkih ust. Bila je kraljica Poezija.

Deček se ni mogel premagati; stopil je k zlati postelji in poljubil kraljico na usta. Še tisti mah je odprla oči in rožne sponje so jo izpustile. Vstala je in pritisnila Janka na svoje prsi.

«Kdo si, ki me budiš?» je vprašala z glasom, milejšim od najlepše godbe tega sveta. In deček je odgovoril: «Godčev Janko sem iz Sive ulice. Smem li ostati na tvojem dvoru, prečudna gospa?»

Kraljica se je otožno nasmehnila. «Smeš,» je rekla; «paže mi boš, vse dokler ne mine moje kraljevanje. A znaj, da se moram o prvem svitu zarje spet pogrezniti v stoletni sen, tebe pa odnese brzokrili šarec nazaj v zemeljsko domačijo.» Tako govoreč je utrgala vejico zlatega lavorja, ki je rasel ob zglavju postelje; dvignila jo je kakor žezlo in zaklicala: «Kraljujem! Vstanite, dame in vitezi Poezije!»

Jedva je izrekla besedo, že se je začulo z vseh strani življenje in brzenje. Zazvenela je rajska godba nešteti harp in plunk in krilate vile so priletele in odprle vrata na obeh straneh dvorane. Kraljica je iztegnila lavorjevo žezlo in v dvorano se je vsula nepregledna množica mož in žená, mladenci in zornih devojk, odetih v slavnostna oblačila; obličja vseh so bila polna blaženstva in vzvišene lepote.

«Evo,» je rekla kraljica dečku, «glej moje viteze in dvorjanke! Ti, ki prihajajo z desne, so nesmrtni pevci in pevke minulih dob, oni pa, ki se bližajo z leve, so njihovi stvori. Bajni čini teh junakov, lepota, dobrota in krepost teh žená in devojk žive v delih mojih pesnikov večno življenje; zato sem jim dala dušo in obraz in kadarkoli se prebudim iz sna, vstanejo tudi oni in so deležni mojega veličanstva.»

«Živela naša gospa!» je zaklicala množica v tisočnem zboru. «Vladaj nam, Poezija, najlepša vseh kraljic!»

Gospa Poezija pa je dala znamenje in je krenila z Jankom in vsem svojim dvorom v pirno dvorano. Tu se je začela pojedina in ples in radovanje, da si deček ni mogel misliti lepšega in veselejšega. Kraljica je sedela na prestolu od zlata in dragega kamenja, Janko pa je bil njen paže. Klečal je ob njenem znožju, gledal jo je iz obličja v obličje in ona ga je gostila z rajskimi jedmi in ga napajala s

sladkim nektarjem iz svoje lastne demantne kupe. Nebeška godba se je razlegala med belimi stebreniki in vsa nešteta množica vitezov in dvorjank je v čarobnem plesu krožila okoli kraljice in njenega pažeta. Gospa Poezija jih je smehljuje gledala s svojega prestola in njena roka se je milo poigravala z dečkovimi lasmi. O, kako žal je bilo Janku, ko je pomislil, da bo trajala vsa ta blaženost samo do jutranje zore! Minute so bežale čedalje hitreje, da nihče ni vedel kako. In že je priletela h kraljici ljubka vila, rekoč:

«Ure minevajo, o gospa. Kmalu bo čas, da zaspiš stoletno spanje!»

Kraljica je otožno pogledala Janka in iztegnila lavorjevo žezlo; bajni ples je prestal še tisti mah, godba je utihnila in pesmi so zamrle. «Ura spanja se bliža,» je izpregovorila gospa Poezija s svojim sladkim glasom, «in naš prebuditelj se mora vrniti v svojo zemeljsko domačijo. Kako ga poplačamo za to noč življenja in veselja?»

«Kakor zadnjega!» so zaklicale vile, vitezi in dvorjanke. «Kakor tistega, ki nas je zbudil pred sto leti!»

«Dobro,» je velela kraljica Poezija. «Prinesite mu ogenj čudotvorni in zrna preroška.»

In že je stal pred dečkom trinožnik z bronastim kotličem, polnim žarečega oglja, in je priletela k njemu vila z zlato skledico, v kateri so bila tri zrnca kadila. «Evo,» je rekla gospa Poezija; «dano

ti je, da smeš trikrat odgrniti zastor, ki skriva bodočnost človeškim očem. Misli si vsakikrat vprašanje in vrzi zrnce kadila v žerjavico; dim ti pokaže odgovor. In trikrat se ti ukloni zakon, ki pravi, da so človeške želje jalove: troje, kar poželiš, se izpolni. Toda pazi in želi si sreče, zakaj prilika se ne vrne nikoli več!»

Ves vesel je segel deček v kristalno skledico in vzел iz nje prvo zrnce kadila; tiščal je zrnce v roki in je ugibal, kaj naj vpraša in česa naj si želi.

«Rad bi videl, kaj je usojeno malemu princu, ki deli dečkom tako lepe igrače!» je vzdiknil zdajci in vrgel zrnce v žerjavico.

Iz žerjavice je planil dim in v dimu se je pokazalo živo kakor v resnici:

Mali princ se uči vojevanja in državniške močdrosti; čedalje večji je, čedalje umnejši in močnejši... Glej, že je postal mlad junak in odhaja na vojno; vrača se zmagovalec na čelu slavne armade... Zastave vihrajo, vsa dežela vriska in se raduje: mladi princ se ženi z zorno kraljično iz sosednje države. Stari kralj mu predá krono in žezlo; mladi princ je postal vladar... Vse noči in vse dni premišljuje, kako bi osrečil svoje podanike. Toda množic se pollašča nezadovoljstvo; podpihovalci hodijo med njimi in hujskajo zoper dobrega kralja... Ves v skrbeh sedi mladi vladar zvečer na postelji in ne more zaspati. Joj, dobri kralj ne

vidi morilcev, ki se plazijo iz temnega kota! Že dvigajo ostra bodala; gorje ti, ubogi kralj! ...

«Nel!» je vzkliknil Janko ves prestrašen, «ne smejo ga umoriti! Dolgo naj živi in kraljuje deželi v blagor, sovragom v strah! Živel moj mali princ, ki deli dečkom igrače!»

Kraljica se je nasmehnila in je pobesila lavorjevo žezlo. Še tisti mah je nevarnost minila. Morilci so se zdrznili, začuli so glasove, oborožene roke so jim omahnile . . . Glej, vrata se odpirajo; v spalnico mladega kralja plane straža in poseka hudobneže do zadnjega moža . . . In mladi kralj vlada srečno s svojo prelepo kraljico . . .

Dim je skopnel in slika je izginila. «Še dve vprašanji, Janko, in še dve želji!» je rekla gospa Poezija. «Premisli dobro in glej na svojo srečo!»

A Janko je že koprnel od nove radovednosti. «Rad bi videl, kakšna bo usoda kupčevega Branka, ki je dobil mojo lepo železnico!» je dejal in vrgel drugo zrnce kadila v ogenj.

Iz ognja je planil dim in v dimu se je pokazala usoda malopridnega Branka:

Branko se kremži, razbil je železnico. Bogati oče mu kupi drugo; tudi tej se zgodi enako. Branko kvari igrače, trga šolske knjige, ne uči se nalog in odgovarja slabo, da se Bog usmili . . . Čim bolj dorašča, tem manj ga je prida. Zapravljivec je, kvartopirec, pijanec in razgrajač . . . Kupec utare od žalosti; Branko podeduje trgovino in se

izpremeni kakor bi trenil. Prej razsipnež, postane zdaj lakomnik in grabi denar na kupe; zvrhane skrinje ga ima, na korce meri svetle zlatnike in vendar še ni zadovoljen. Janko ga vidi, kako popravlja tehtnico, pili uteži in goljufa siromake za zrnce soli. Ljudje mu žugajo, a Branko se smeje... Med siromaki vre maščevalnost; trume gladnih se vzdignejo zoper izkoriščevalce. Valé se po mestu in razbijajo, požigajo in grabijo, karkoli jim pade v pesti. Brankova hiša je razdejana in oplenjena, njega pa so privlekli na ulico in ga hočejo obesiti kar pred vrati; glej, že mu devljejo zanko okrog vratu, da bi ga potegnili na svetilnik...

«Joj!» je zaklical usmiljeni Janko, «ne dam ga obesiti! Da ni bilo Branka, ne bi imel šarca Pegaza; nikoli ne bi videl prelepe gospe Poezije. Prizanesite mu!»

Kraljica se je nasmehnila in pobesila lavorjevo žezlo. Še tisti mah se je vse obrnilo. Glej, že hite na pomoč vojniki, množica se je prestrašila in beži. Branko se izmuzne, a vojniki sekajo in streljajo siromake; vsa ulica je polna mrtvih... Branko si popravi hišo in slepari še huje ko prej...

Dim je skopnel in slika je izginila. «Še eno vprašanje ti ostane, Janko,» je rekla vladarica; «še ena, poslednja želja ti je dovoljena. Bodi pameten in misli nase!»

Janko je res pomislil nase. «Rad bi videl, kaj bo z menoj!» je zaklical in vrgel poslednje zrnce v

žerjavico. Iz žerjavice je planil dim in v dimu se je pokazala usoda godčevega Janka:

Janko je priden in ukaželjen; glas o njegovi marljivosti gre od ust do ust. Dobri mladi princ zve o njem in mu dá denarja, da more na visoko šolo... Janko postane velik gospod. Njegova suknya je vezena z zlatom in srebrom, vozi se v kočiji in kjer se pokaže, ga vsi pozdravljajo in se mu klanjajo do črne zemlje. «Minister Janko!» šepetajo med seboj...

«Nak!» se je zdrznil Janko, «minister pa že ne maram biti; moj očka pravi, da so ministri največkrat bedaki in telebani... Rajši naj postanem velik pesnik, da bom enkrat živel na dvoru gospe Poezije!»

Kraljica se je milo in otožno nasmehnila; trenila je z lavorjevim žezlom in Jankova usoda se je izpremenila še tisti mah:

Janko ni minister, ne vozi se v kočiji in ne nosi pozlačene suknje; pesnik je. V širokem klobuku in vihrajočem plašču se izprehaja po zelenem gozdu in zamišljeno gleda v zrak. Ves ogoljen in zanemarjen tava po mestnih ulicah tja v en dan in ne vidi ljudi, ki se mu posmehujejo in brijejo norce za njegovim hrbtom... Nihče ga ne spoštuje; le zala deklica se zdajci ustavi pred njim in mu ponudi rdečo rožo. A Janko jo pogleda, kakor bi pal z neba, in ne ve, kaj mu hoče. Deklica zaplaka in gre svojo pot, Janko pa tava dalje in zavije v

krčmo. V kotu sedi, rujno vince pije in žalosten je da nikoli tega... Nato vstane in gre domov in gladuje v podstrešni izbici; gladuje in sanja in zлага pesmi o zali deklici z rdečo rožo...

Dim je skopnel in slika je izginila.

«Tvoja želja je uslišana,» je rekla kraljica z nežnim glasom. «Zlato in srebro in vsakatera zemeljska čast in oblast ti je bila na izbiro; toda rojen si pod mojo zvezdo in tvoje srce je dobro, lahkomišno srce, ki mu ni mar koristi. Pesnik si hotel biti — pesnik boš. V bedi ti bodo tekli dnevi življenja in dosegel ne boš ne bogastva ne hvaležnosti ne posvetnih časti, zakaj pesnike spoštuje človeštvo šele po njihovi smrti. A ti boš zaupal v uro, ko sedeš iznova na srebrokrilega Pegaza, da te ponese med moje viteze, s katerimi boš bival pri meni na veke. Idi, Janko, idi, paže kraljice Poezije. V zvesti ljubezni do nje si zasluži viteško čast in v pečat zvestobe sprejmi njen poljub!»

Tako govoreč ga je vzdignila k sebi in ga je poljubila: na oči, da bi ostale slepe za minljivi blesk sveta, na usta, da bi pozabila govor nizke vsakdanjosti, in na srce, da bi jo ljubilo še v svojem smrtnem trepetu. Nato ga je prijela za roko in ga odvela na marmorno dvorišče, kjer je stal šari Pegaz in nestrpno utripal s srebrnimi krili. Vsi vitezi in dvorjani, vse vile in krasne devoyke so se zgrnile okoli njega, in ko je skočil na šarca,

je zaorilo z vseh strani: «Zdravstuj nam, pesnik Janko!»

A že je Pegaz razprostrl peroti. In baš ko se je vzdignil v zrak, je zahrumela strašna burja; godčev Janko se je moral prijeti za šarčevo grivo, da ga ni vrglo v globočino. Ozrl se je in pogledal nazaj: belih dvorov kraljice Poezije ni bilo nikjer! Na njihovem mestu je spet štrlela črna razvalina in trnje jo je preraščalo kakor prej in vrhu zidovja je ždela gnusna pošast, čarovnica Literatura...

«Beži, črna čarovnija!
Vladaj, jasna Poezija!»

je zaklical Janko, da bi jo pregnal; a rešilni rek zdaj ni več pomagal, zakaj kresna noč je bila pri kraju in na iztoku se je svital beli dan...

Šarec Pegaz je drevil kakor vihra čez hribe in doline, čez reke in morske globine; ko se je deček osvestil, je ležal v svoji posteljici in v sobo je sijalo jutranje solnce. Oče je sedel na stolu in ubiral gosli, šarec je stal za omaro in je bil spet ogoljen lesen konjič in palček Oberon je žalostno gledal nanj, kakor pač gledajo porcelanasti palčki, ako jim odbiješ nos. Pegaz in Oberon, oba sta ste držala na moč leseno in porcelanasto in nič se jima ni poznalo, da sta bila snoči tako zgovorna.

Janko je povedal očetu svojo zgodbo, a godec se je od srca zasmel in je rekel sinku, da se mu je sanjalo. In spet sta jela živeti po starem: godla sta in pela, pila in jela, dokler je bilo kaj drobiža

iz kupčevega zlatnika, in ko je denar pošel, sta prigodla drugega pri dobrih ljudeh.

Gospe Poezije pa Janko ni pozabil in kar mu je obljubila, se je zgodilo do pičice. Janko je postal velik pesnik, tako velik, da ga imajo vsi bedaki za norca, kar je zmerom dobro znamenje. Očeta je davno pokopal; sam hodi po svetu v širokem klozuku in vihrajočem plašču in gleda zamišljeno v zrak. Tudi zala deklica je že prišla mimo njega in mu je ponudila prečudno rožo, toda Janko jo je pogledal, kakor bi pal z neba, in ni vedel, kaj mu hoče. Deklica je zaplakala, Janko je pobegnil v krčmo; v kotu je sedel, rujno vino je pil in je bil žalosten, da se Bog usmili. In zdaj gladije v podstrešni izbici in zлага pesmi o zali deklici z rdečo rožo. Nič dobrega nima na svetu, a vendar ne toži, saj ve, da bo trajalo gorje samo do ure njegove smrti: tedaj zajaše svojega šarca in šarec Pegaz razpne srebrna krila in ga odnese v beli dvor kraljice Poezije, da ji pogleda v milo obličje in ostane pri njej na vekomaj. Zato pa čuva starega konjička in ga ne da nobenemu dečku, pa naj še toliko moledujejo zanj. Ako ne verjamete, lahko poizkusite; videli boste, kako vas napodi!

VSEBINA :

	Stran
Deček brez imena	7
Trdoboj in Nisa	45
Kastor	57
Jaka junak!	75
Živali med seboj	99
O godčevem Janku, lesenem konju in ukleti kraljici .	113

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V CELJU

9388

OŠ
9388

1000001294

COB155 8

S
I
K
E